

ISBN 978-83-932188-6-8

Katalog wystawy „NSZZ »Solidarność« i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990” w interesujący i przystępny sposób prezentuje najważniejsze wydarzenia i najnowsze ustalenia historyków dotyczące historii Polski i Wielkopolski lat 80. XX w.: okresu „karnawału Solidarności”, społecznego oporu i działalności podziemnych struktur w okresie stanu wojennego, drogi do przemian politycznych w roku 1989 i upadku systemu komunistycznego. W barwnej szacie plastycznej prezentujemy liczne, często nieznane dotychczas fotografie i dokumenty pochodzące m. in. z zasobu IPN, muzeów regionalnych oraz z wielu zbiorów prywatnych.

NSZZ „Solidarność”

i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

NSZZ „Solidarność”

i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

Tekst

Przemysław Zwiernik

Współpraca

dr Agnieszka Łuczak, Aleksandra Pietrowicz,
dr Elżbieta Wojcieszuk

Kwerenda ikonograficzna i dokumentalna

Jan Kołodziejski, Aleksandra Pietrowicz,
Elżbieta Wojcieszuk, Przemysław Zwiernik

Recenzja

Grzegorz Majchrzak

Projekt graficzny, dtp

Teodor Jeske-Choiński

Opracowanie map

Piotr Orzechowski

Korekta

Paulina Jeske-Choińska

Autor wierszy

Jerzy Jastrząb [Tadeusz Żukowski, ur. 1955 r.], poeta,
krytyk literacki, reżyser TV, w latach 1976–1989 współ-
twórca ruchu kultury niezależnej. Wiersze wykorzystano
za zgodą autora z tomiku „Z ostatniej chwili pokoju,
z pierwszych miesięcy wojny”, Wydawnictwo Głosy, Po-
znań 1984.

Fotografie i dokumenty pochodzą ze zbiorów

Instytutu Pamięci Narodowej, Fundacji Wielkopolskie
Archiwum Solidarności, Archiwum Państwowego w Po-
znaniu, Archiwum Państwowego w Poznaniu Oddział
w Gnieźnie, Archiwum Państwowego w Lesznie, Archiwum
Państwowego w Kaliszu, Archiwum Salezjańskiego Inspek-
torii Pilskiej, Muzeum Okręgowego w Lesznie, Muzeum
Okręgowego w Pile, Muzeum Regionalnego w Pleszewie,
Muzeum Okręgowego w Jarocinie, Muzeum Regionalne-
go w Krotoszynie, Muzeum Regionalnego w Gostyniu,
Muzeum Regionalnego we Wrześni, Muzeum Regionalnego
w Wągrowcu, Muzeum Regionalnego w Szamotułach, Mu-
zeum Rzemiosła Tkackiego w Turku, Starostwa Powiatowe-
go w Kościanie, Starostwa Powiatowego w Ostrzeszowie,
Starostwa Powiatowego w Środzie Wlkp.; zbiorów pry-
watnych Ryszarda Białkowskiego, Stanisława Bojszczaka,
Waldemara Handke, Marii i Andrzeja Judków, Grzegorza
Kamińskiego, Jana Kołodziejskiego, Stanisława Kulawiaka,
Jerzego Lelonkiewicza, Krystyny Mikołajewskiej, Bogdana
Naroźnego, Aleksandry Pietrowicz, Zdzisława Rozwałaka,
Romana Skrzypczaka, Grażyny Schlender, Jerzego Sokoła,
Sebastiana Tulińskiego, ks. Jarosława Wąsowicza, Wojcie-
cha Wieczorka, Elżbiety Wojcieszuk, rodziny Kazimierza
Wróbla, Przemysława Zwiernika, Juliana Żydorka.

Na okładce fotografie Jana Kołodziejskiego: Wiec w spra-
wie rejestracji NZS na placu Mickiewicza w Poznaniu,
1989 r.; Blokada wejścia do siedziby Okręgowego Urzędu
Kontroli Publikacji i Widowisk (tzw. cenzury) przy ul. Mic-
kiewicza w Poznaniu w styczniu 1990 r.

© Copyright by Instytut Pamięci Narodowej
Komisja Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu
Oddział w Poznaniu

ISBN 978-83-932188-6-8

Druk i oprawa

Wstęp

Wystawa „NSZZ »Solidarność« i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990” została zaprezentowana po raz pierwszy 31 sierpnia 2010 r. podczas uroczystych obchodów 30. rocznicy podpisania porozumień na Wybrzeżu, które umożliwiły powstanie Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność”. Celem wystawy było spopularyzowanie wiedzy na temat „Solidarności” i opozycji demokratycznej – wiedzy, która z jednej strony stopniowo ulega zatarciu w pamięci uczestników wydarzeń, a z drugiej strony można ją znaleźć w coraz liczniejszych opracowaniach naukowych, do których jednak nie każdy może dotrzeć lub znaleźć czas na dokładne zapoznanie się z najnowszymi ustaleniami historyków. W oddawanym do rąk czytelnika katalogu wystawy wydarzenia najnowszej historii Wielkopolski lat 1980–1990 zostały zaprezentowane na tle wydarzeń ogólnopolskich. Koncentrujemy się na obszarze Wielkopolski, na terenie której powstało i funkcjonowało pięć regionów związku: Wielkopolska, Wielkopolska

Południowa, Województwo Piłskie, Konin i Leszno. W większości ich zakres terytorialny nie odpowiadał granicom administracyjnym województw, a struktura organizacyjna i granice poszczególnych regionów związku kształtowały się przez wiele miesięcy. Katalog został przygotowany według układu chronologiczno-rzeczowego. Przedstawiono w nim genezę powstania wolnych związków zawodowych, działalność związku w legalnym okresie istnienia, relacje działaczy „Solidarności” z władzami, społeczny opór i działalność podziemnych struktur w czasie stanu wojennego, formy oporu społecznego oraz drogę do przemian politycznych w roku 1989. Celem wydania katalogu jest zaprezentowanie w przystępny sposób, opatrzone interesującym materiałem ikonograficznym, najważniejszych wydarzeń i najnowszych ustaleń historyków. Wymienić tu należy chociażby liczbę strajków w lipcu i sierpniu 1980 r. w Wielkopolsce. Na jej terenie strajkowało ponad 65 zakładów pracy, wydarzenia te nie znalazły jednak odzwierciedlenia w prasie oficjalnej. Już 1 lipca 1980 r. w Zakładach Metalurgicznych „Pomęt” w Pozna-

niu miał miejsce jeden z pierwszych strajków w czasie ogólnopolskiej fali protestów. Innym wartym spopularyzowania faktem jest liczba ponad stu niezależnych czasopism wydawanych w Wielkopolsce w okresie 1980–1981. Najsilniejszym ośrodkiem wydawniczym regionu był Poznań, gdzie ukazywało się co najmniej 70 tytułów prasy niezależnej.

W katalogu w barwnej szacie plastycznej prezentujemy liczne, często nieznane fotografie i dokumenty pochodzące m.in. z archiwum Instytutu Pamięci Narodowej oraz ze zbiorów wielu osób prywatnych, szczególnie z ko-

lekcji fotografa Jana Kołodziejskiego. Atmosferę okresu stanu wojennego udało nam się odtworzyć dzięki sugestywnym wierszom poznańskiego poety Tadeusza Żukowskiego publikującego wówczas pod pseudonimem Jerzy Jastrząb. Zarówno wystawa, jak i katalog powstały dzięki wysiłkowi i pomocy wielu osób oraz instytucji, którym w tym miejscu składamy podziękowania.

Agnieszka Łuczak
Aleksandra Pietrowicz
Elżbieta Wojcieszek
Przemysław Zwiernik

Spis tablic

1

2

3

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

Zanim powstała „Solidarność”

W drugiej połowie lat siedemdziesiątych w Polsce wyraźnie zaznaczył się kryzys gospodarczy, pogorszyły się warunki życia, brakowało podstawowych towarów, przed sklepami tworzyły się gigantyczne kolejki. Wzrostowi cen nie towarzyszył wzrost płac, pogarszały się też warunki pracy i narastały nastroje niezadowolenia.

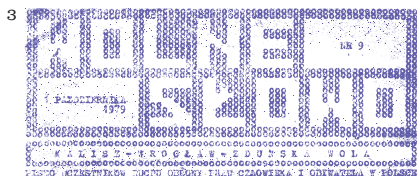
Tymczasem oficjalny przekaz medialny (tzw. propaganda sukcesu), informujący o osiągnięciach władz Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, boleśnie rozmiął się z doświadczeniami życia codziennego. W czerwcu 1976 r. w proteście przeciwko wprowadzeniu podwyżek cen żywności wybuchły strajki m.in. w Płocku, Radomiu i Ursusie.

Jednocześnie powstawały i rozwijały się nielegalne inicjatywy niesienia pomocy osobom represjonowanym przez władze. Organizowano niezależny obieg wydawniczy (poza cenzurą), niezależne życie kulturalne i oświatowe. Wybór Karola Wojtyły na papieża oraz jego pierwsza pielgrzymka do Ojczyzny na początku czerwca 1979 r. napełniły społeczeństwo uczuciem dumy i radości. Rodziło się na nowo poczucie wspólnoty, a słowa Papieża przypominały o godności.

2

3

Klub Samoobrony Społecznej
Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego

Poznań, 16 kwietnia 1980 r.

OGŁOSZENIE

Od dnia 25 marca br. przeżywał jest w areszcie śledczym Mirosław Chojek, 41 lat, w G. h. p. u. d. k. i. członkowi-założyciel Komitetu Samoobrony Społecznej „KOR” oraz współorganizator Wielkopolskiej Oficyny Wydawniczej „WOLNE SŁOWO”. Prośbą jest, aby przywrócić do aresztowania Chojkę, jest niekiedy sprawcą wypadków w kradzieży porażenia.

Kierownik Chojek, znany od początku jego ofiarnej, pracowitej i owocnej działalności społecznej. Jego osobiste przynależne ona utracie pracy, stała się inwigilacją policyjną, niezliczone rewizje i zatrzymanie, dwa miesiące aresztu (listopada 1977 roku i września - obecnie aresztowania). Rozporządzenie władz obywatelskich na temat działalności Mirosława Chojki, w tym jego przynależności do Wielkopolskiej Oficyny Wydawniczej „WOLNE SŁOWO”. Prośbą jest, aby przywrócić do aresztowania Chojkę, jest niekiedy sprawcą wypadków w kradzieży porażenia.

Przedstawicielstwo Mirosława Chojki, znany od początku jego ofiarnej, pracowitej i owocnej działalności społecznej. Jego osobiste przynależne ona utracie pracy, stała się inwigilacją policyjną, niezliczone rewizje i zatrzymanie, dwa miesiące aresztu (listopada 1977 roku i września - obecnie aresztowania). Rozporządzenie władz obywatelskich na temat działalności Mirosława Chojki, w tym jego przynależności do Wielkopolskiej Oficyny Wydawniczej „WOLNE SŁOWO”. Prośbą jest, aby przywrócić do aresztowania Chojkę, jest niekiedy sprawcą wypadków w kradzieży porażenia.

Przedstawicielstwo Mirosława Chojki, znany od początku jego ofiarnej, pracowitej i owocnej działalności społecznej. Jego osobiste przynależne ona utracie pracy, stała się inwigilacją policyjną, niezliczone rewizje i zatrzymanie, dwa miesiące aresztu (listopada 1977 roku i września - obecnie aresztowania). Rozporządzenie władz obywatelskich na temat działalności Mirosława Chojki, w tym jego przynależności do Wielkopolskiej Oficyny Wydawniczej „WOLNE SŁOWO”. Prośbą jest, aby przywrócić do aresztowania Chojkę, jest niekiedy sprawcą wypadków w kradzieży porażenia.

Za KSS R/4K :

Stanisław Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Zdzisław Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Antoni Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Antoni Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Zdzisław Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Zdzisław Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Zdzisław Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Zdzisław Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Zdzisław Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"
Zdzisław Białecki, Poznań, Kwarton 8/10 - członek KSS "ZOB"

4

5

6

1. Jan Paweł II w Gnieźnie podczas I pielgrzymki do Polski, 1979 r. 2. Kartka na 2 kg cukru z 1978 r. 3. Winieta niezależnego pisma „Wolne Słowo” wydawanego przez Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela w Kaliszu w latach 1979–1980. 4. Ulotka w obronie aresztowanego Mirosława Chojki wydana przez Klub Samoobrony Społecznej Regionu Wielkopolsko-Kujawskiego w 1980 r. 5. I sekretarz KC PZPR Edward Gierek, premier Piotr Jaroszewicz i przewodniczącą Rady Państwa prof. Henryk Jabłoński podczas Centralnych Dożynków w Olsztynie, 10 IX 1978 r. 6. Kolejka przed super-samem w Poznaniu, 1978 r.

Gorące lato 1980

W lipcu i sierpniu 1980 r. w całej Wielkopolsce strajki miały miejsce w ponad 65 zakładach pracy. W lipcu 1980 r. najwięcej strajków było w Ostrowie Wlkp., a pod koniec sierpnia w Poznaniu i województwie pilskim. Te wydarzenia nie znalazły odzwierciedlenia w prasie oficjalnej. W Poznaniu informowano jedynie o strajkach w Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Komunikacyjnym (WPK) i Zakładach Przemysłu Metalowego H. Cegielski (HCP).

W poszczególnych zakładach pracy w strajkach uczestniczyło od kilkunastu do kilku tysięcy pracowników. Miały one przede wszystkim charakter solidarnościowy z postulatami MKS w Gdańsku i Szczecinie. Zgłaszano także postulaty lokalne i wewnątrzzakładowe. W sierpniu 1980 r. działacze opozycji demokratycznej zorganizowali zbieranie podpisów pod listem intelektualistów zawierającym poparcie dla robotników strajkujących na Wybrzeżu. List został zawieszony do Gdańska przez Jacka Kubiaka i Lecha Dymarskiego i opublikowany na łamach „Strajkowego Biuletynu Informacyjnego”.

1

2

1. Lech Dymarski w Stoczni im. Lenina w Gdańsku w sierpniu 1980 r. 2. Aktorzy Teatru Ósmego Dnia, którzy przyjechali do stoczni z zamiarem wystawienia spektaklu dla strajkujących. Od lewej Marcin Kęszycki, Tomasz Stachowski, Lech Jankowski, Wiesława Nowak.

Strajki w Wielkopolsce lipiec–sierpień 1980

Czarnków

Fabryka Sprzętu Okrętowego „Meblomor” (23 VIII)

Lubasz

„Centra” (27 VIII)

Okonek

Zakłady Naprawcze Mechanizacji Rolnictwa (29 VIII)

Piła

Zakłady Płyt Pilśniowych (27 VIII); Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjno-Melioracyjnych (27 VIII); „Transbud” (27 VIII); Zakłady Sprzętu Oświetleniowego „Polam” (27–29 VIII); Baza Sprzętowo-Transportowa Kombinat Budowlanego (28–30 VIII); Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego (28 VIII); Przedsiębiorstwo Produkcji i Montażu Maszyn Izolacji Budowlanych „Izolacja” (28 VIII); Komunikacja Miejska (28 VIII)

Rogoźno

Piłskie Fabryki Mebli Zakład nr 2 (29 VII)

Trzcianka

Przedsiębiorstwo Sprzętowe Budownictwa Rolniczego (28 VIII)

Złotów

Baza „Transbudu” (27 VIII)

Gniezno

Fabryka Maszyn Pakujących „Spomasz” (25 VIII)

Luboń

Zakłady Rowerowe „Romet” (30 VIII)

Poznań

Zakłady Metalurgiczne „Pomet” (1 VII, 30 VIII); Zakłady Przemysłu Metalowego H. Cegielski (25 VII, 29–30 VIII); Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Komunikacyjne (29–31 VIII); Wielkopolskie Zakłady Maszyn i Urządzeń Elektrycznych „Wiefamel” (29 VIII); Zakłady Naprawcze Mechanizacji (29 VIII); Instytut Obróbki Plastycznej (w Zakładzie Doświadczalnym) (29 VIII); Poznański Kombinat Budowlany (29 VIII); Poznańskie Przedsiębiorstwo Robót Inżynieryjnych (29 VIII); Kombinat Budowlany „Poznań-Północ” (29 VIII); Poznańskie Przedsiębiorstwo Konstrukcji Stalowych i Urządzeń Przemysłowych „Mostostal” (29 VIII); Poznańskie Przedsiębiorstwo Budownictwa Przemysłowego (29 VIII); PKS III Oddział (29 VIII); Hydrobudowa (29 VIII); Poznańskie Zakłady Koncentratów Spożywczych „Amino” (29 VIII); Zakłady Papiernicze (29 VIII); Przedsiębiorstwo Przemysłu Betonu „Prefabet” (29 VIII); Poznańskie Zakłady WYROBÓW KORKOWYCH (30 VIII); Poznańska Fabryka Maszyn Zniwnych (29–31 VIII); Samodzielna Sekcja Transportu Akademii Medycznej (29 VIII)

Śrem

Wojewódzkie Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych (29 VIII)

Turek

Kopalnia Węgla Brunatnego „Adamów” (30 VIII)

Gostyń

Wielkopolska Huta Szkła (15 VIII)

Blizanów

Spółdzielnia Kółek Rolniczych (27 VIII)

Kalisz

Fabryka WYROBÓW Runowych „Runotex” (5 VIII); Wytwórnia Sprzętu Komunikacyjnego PZL (21, 22, 28 VIII)

Kotlin

Zakłady Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego (1 VIII)

Ostrów Wlkp.

Zakłady Sprzętu Mechanicznego „Ursus” (21 VII); Zakłady Automatyki Przemysłowej „MERA-ZAP” (19–21 VII); Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego (23–25 VII); Zakłady Elementów Betonowych „Prefabet” (VII); Wielkopolskie Zakłady Przemysłu Sklejek (24 VII); Przedsiębiorstwo Transportu Samochodowego Łączności (24 VII); Dyrekcja Rejonowa Kolei Państwowych – Warsztaty Locomotywni (24 VII); Ostrowski Kombinat Budownictwa Przemysłowego – Baza Transportu (22 VII); Fabryka Maszyn i Urządzeń Spożywczych „Spomasz” (VII); Spółdzielnia Pracy „1 Maja” (VII); Spółdzielnia Pracy „ASCO” (VII); Centrala Rybna (26 VII); Inżynieria Miejska – Baza Transportu (26 VII); „Transbud” (27 VII); PKP Węzeł – grupa pracowników (28 VII); Zakłady Piwowarskie (29 VII); Spółdzielnia Mleczarska (VII); Zakłady Drobiarsko-Jajczarskie (24–25 VII); Centrala Zbytu Węgla (30 VII)

Osiny k. Kępna

Spółdzielnia Kółek Rolniczych (1 VIII)

Ostrzeszów

Fabryka Urządzeń Mechanicznych (23–25 VII); Spółdzielnia Kółek Rolniczych (VII)

Pleszew

Fabryka Automatów Tokarskich „Ponar” (27–28 VIII)

Raszków

Spółdzielnia Kółek Rolniczych (VII)

Sieroszewice

Spółdzielnia Kółek Rolniczych (VII)

Syców

PKS (30 VIII)

Wieruszów

Zakłady Płyt Wiórowych „Prospan” (VIII);

ZZPO „Wólczanka” (VIII)

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

Powstawanie „Solidarności” i walka o rejestrację

Po podpisaniu w sierpniu 1980 r. przez strajkujących i stronę rządową porozumień na Wybrzeżu w zakładach pracy zaczęły powstawać (używające różnych nazw) komitety założycielskie NSZZ (od 17 IX NSZZ „Solidarność”). Powstawały również, w różnym okresie, międzyzakładowe komitety założycielskie (MKZ):

Poznań – 11 IX 1980 r., przewodniczący Zdzisław Rozwałak (początkowo wybrano Jerzego Jankowskiego, ale nie był oficjalnym delegatem załogi);

Piła – 25 IX 1980 r., przewodniczący Franciszek Langner, następnie Eligiusz Naszkowski (TW „Grażyna”);

Kalisz – 29 IX 1980 r., przewodniczący Antoni Pietkiewicz;

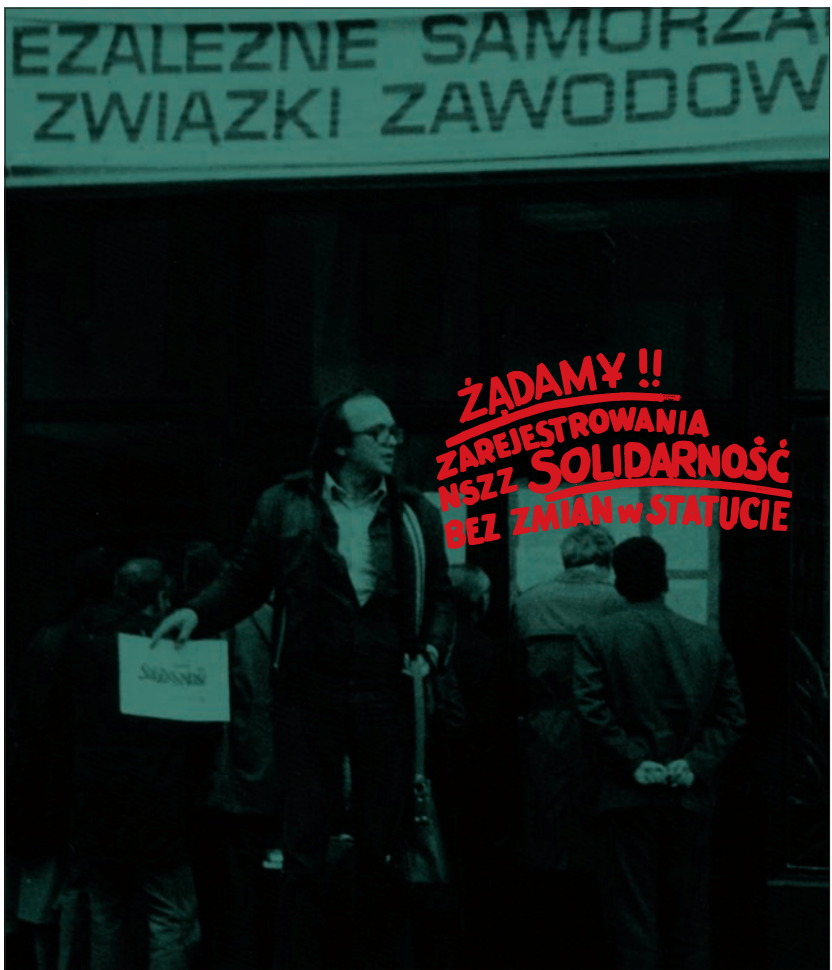
Konin – 10 X 1980 r., przewodniczący Grzegorz Matyjaszczyk, od 24 XI Ryszard Białkowski, od 27 XI Kazimierz Brzeziński, od 2 I 1981 r. Ryszard Stachowiak;

Leszno – 27 X 1980 r., przewodniczący Stanisław Chojecki, od 7 V 1981 r. Andrzej Kochowicz.

W pierwszych miesiącach najważniejszym celem związku było doprowadzenie do jego rejestracji. 3 X 1980 r. na apel Krajowej Komisji Porozumiewawczej odbył się ogólnopolski strajk ostrzegawczy. Sąd Wojewódzki w Warszawie 10 XI zarejestrował NSZZ „S”.

1. Wizyta przedstawicieli MKZ NSZZ „Solidarność” w Gnieźnie, listopad 1980 r. Od lewej: Lech Dymarski, Zdzisław Rozwałak, Julian Zydorek, Bonifacy Wysocki.

2

3

4

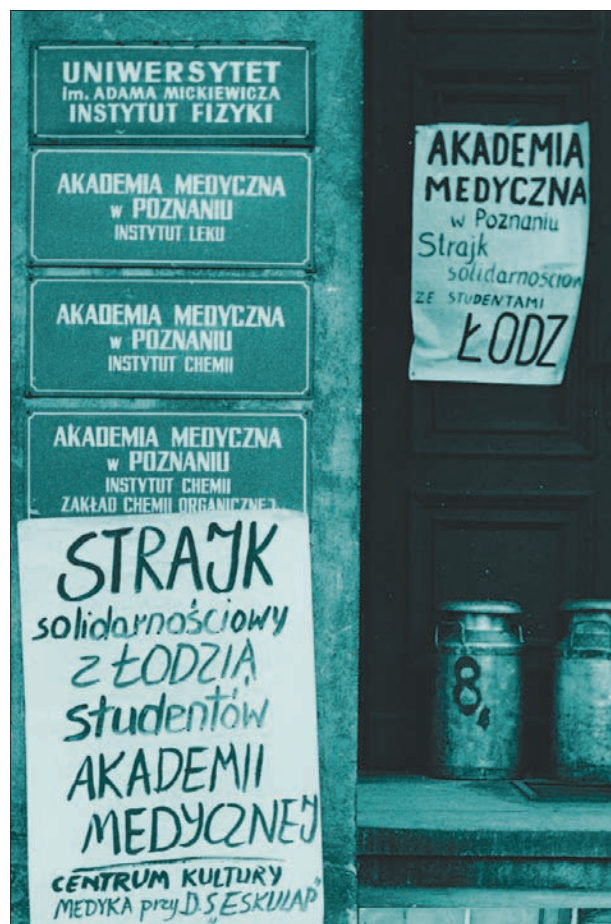

5

2. Delegacja związkowców z Konina w Warszawie w oczekiwaniu na rejestrację związku. 3. Spotkanie przedstawicieli organizacji zakładowych zrzeszonych w poznańskim MKZ, Izba Rzemieślnicza w Poznaniu, 10 X 1980 r. Przemawia Olgierd Stankiewicz – łącznik MKZ w Poznaniu z MKZ w Gdańsku. 4. W lokalu MKZ w Poznaniu przy ul. Długosza 18. 5. Roman Paluszak rozdaje ulotki przed siedzibą MKZ w Gnieźnie przy ul. Chrobrego 2. Jesień 1980 r.

Niezależny ruch studencki – narodziny i problemy z rejestracją

We wrześniu i październiku 1980 r. na wyższych uczelniach powstawały komitety założycielskie Niezależnego Zrzeszenia Studentów. Jedno z pierwszych spotkań studentów UAM odbyło się 12 IX 1980 r. Dwa dni później spośród sygnatariuszy wyłoniony został Komitet Założycielski NZS UAM i Politechniki Poznańskiej. Wśród postulatów studentów znajdowały się m.in.: opracowanie nowego regulaminu studiów, zapewnienie swobodnego obiegu informacji, zmiana zasad naboru na studia oraz przepisów stypendialnych, przywrócenie na studia studentów i zatrudnienie naukowców zwolnionych z powodów politycznych. W następnych tygodniach na pozostałych uczelniach poznańskich powstały podobne komitety założycielskie. NZS został zarejestrowany dopiero w lutym 1981 r. W tej sprawie strajkowali studenci w Łodzi. Do protestu przyłączyły się również poznańskie uczelnie. Po zarejestrowaniu NZS przeprowadzano wybory jego władz statutowych. Przewodniczącym Zarządu Uczelnianego UAM został Krzysztof Mazur, przewodniczącym Komisji Uczelnianej Akademii Medycznej – Sławomir Smół, przewodniczącym NZS Politechniki Poznańskiej wybrano Jerzego Korolewicz, a szefem NZS na Akademii Rolniczej – Andrzeja Nowotnego.

1. Ulotki NZS na drzwiach wejściowych do Akademii Medycznej w Poznaniu.

2. Zapisy do NZS na poznańskiej Akademii Rolniczej w 1980 r. 3. Strajk w lutym 1981 r. Noclegownia na korytarzu w Collegium Minus UAM. Napis z ulotki: „Życzymy niezawisłości Sądowi Wojewódzkiemu w Warszawie”. 4. Studenci wykonujący ulotki – Collegium Novum UAM. 5. UAM. Afisze „Regulamin strajku”, 1981 r. 6. Msza św. dla strajkujących studentów odprawiana przez o. Honoriusza Kowalczyka, 1981 r. 7. O. Tomasz Alexiewicz odprawia Mszę św. dla studentów strajkujących w Collegium Novum UAM, 1981 r.

Struktury zakładowe, branżowe i terytorialne „Solidarności”

Podstawowymi ogniwami związku były komisje zakładowe lub koła. Do czasu wyboru statutowych władz w zakładach pracy działały komitety założycielskie. Władzami organizacji zakładowych były też zakładowe zebrania członków lub zebrania delegatów oraz zakładowe komisje rewizyjne.

Oprócz działań typowo związkowych, takich jak wypłacanie zasiłków, ochrona praw pracowniczych itp., organizacje zakładowe prowadziły wiele działań o charakterze społecznym, np. zajmowały się wydawaniem lub kolportowaniem nieocenzurowanej prasy, organizowaniem uroczystości święcenia sztandarów komisji zakładowych, tworzeniem bibliotek wydawnictw niezależnych, a nawet kontrolą bufetów zakładowych lub udzielaniem pomocy rolnikom w zbieraniu plodów rolnych.

Z inicjatywy zakładowych organizacji związkowych tworzone były sekcje zawodowe i branżowe. Powstawały też struktury terytorialne.

1

2

1. Plakietka NSZZ „Solidarność” w Grodzisku Wlkp. 2. Sztandar NSZZ „Solidarność” PKP w Lesznie. 3. Winieta biuletynu związkowego Akademii Rolniczej w Poznaniu. 4. Dwutygodnik „Solidarności” Kopalni „Konin”. 5. Znaczek NSZZ „Solidarność” HCP w Poznaniu.

3

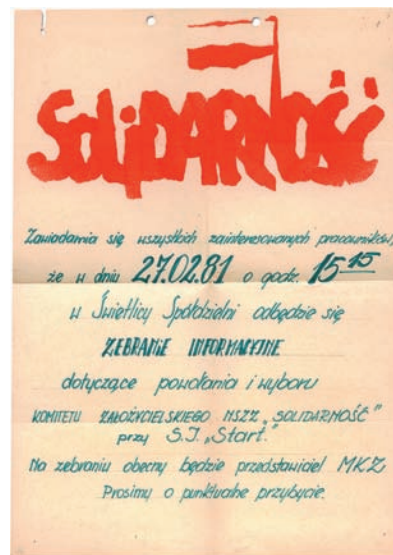
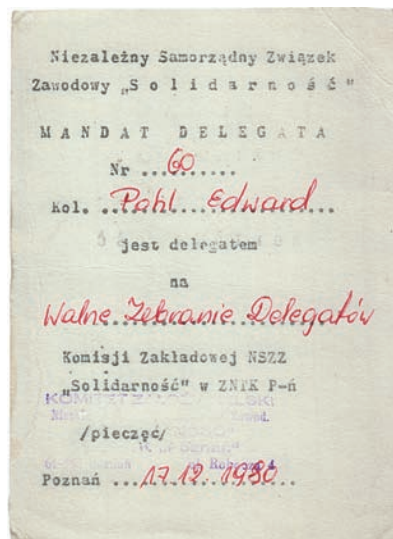
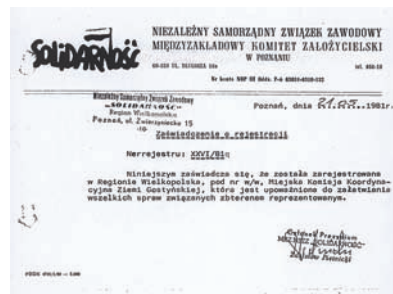

4

5

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

6. Zebranie wyborcze MKZ NSZZ „Solidarność” w Jarocinie 13 III 1981 r. 7. Poświęcenie sztandaru NSZZ „Solidarność” przy Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Pile. 8. Biuro KZ NSZZ „Solidarność” w Fabryce Automatów Tokarskich w Pleszewie. 9. Legitymacja związkowa Edwarda Kubisza – członka NSZZ „Solidarność” w Pleszewie. 10. Mandat Edwarda Pohla na Walne Zebranie Delegatów KZ NSZZ „Solidarność” przy Zakładach Naprawczych Taboru Kolejowego w Poznaniu. 11. Dokument potwierdzający zarejestrowanie MKK Ziemi Gostyńskiej w MKZ NSZZ „Solidarność” Wielkopolska. 12. Zawiadomienie o zebraniu informacyjnym NSZZ „Solidarność” przy Spółdzielni Inwalidów „Start” w Lesznie.

Struktury regionalne NSZZ „Solidarność” na terenie Wielkopolski

Na obszarze Wielkopolski funkcjonowało 5 regionów związku: Konin, Leszno, Wielkopolska, Wielkopolska Południowa i Województwo Piłskie. W większości ich zakres terytorialny nie odpowiadał granicom administracyjnym województw. Struktura organizacyjna i granice poszczególnych regionów kształtowały się przez wiele miesięcy, przeważnie do czasu I Walnego Zebrania Delegatów (WZD) w danym regionie (w niektórych dokumentach występuje nazwa: I Walny Zjazd Delegatów). Sytuację komplikował fakt możliwości wyboru przez Komisję Zakładową przynależności regionalnej. Władze w regionach wybierano podczas pierwszych Walnych Zjazdów Delegatów.

Piła

Przewodniczący Eligiusz Naszkowski (TW „Grażyna”) (I WZD 23 III 1981)

Poznań

Przewodniczący Zdzisław Rozwałak (I WZD 11–13 VII 1981)

Konin

Przewodniczący Ryszard Stachowiak (I WZD 6–8 VI 1981)

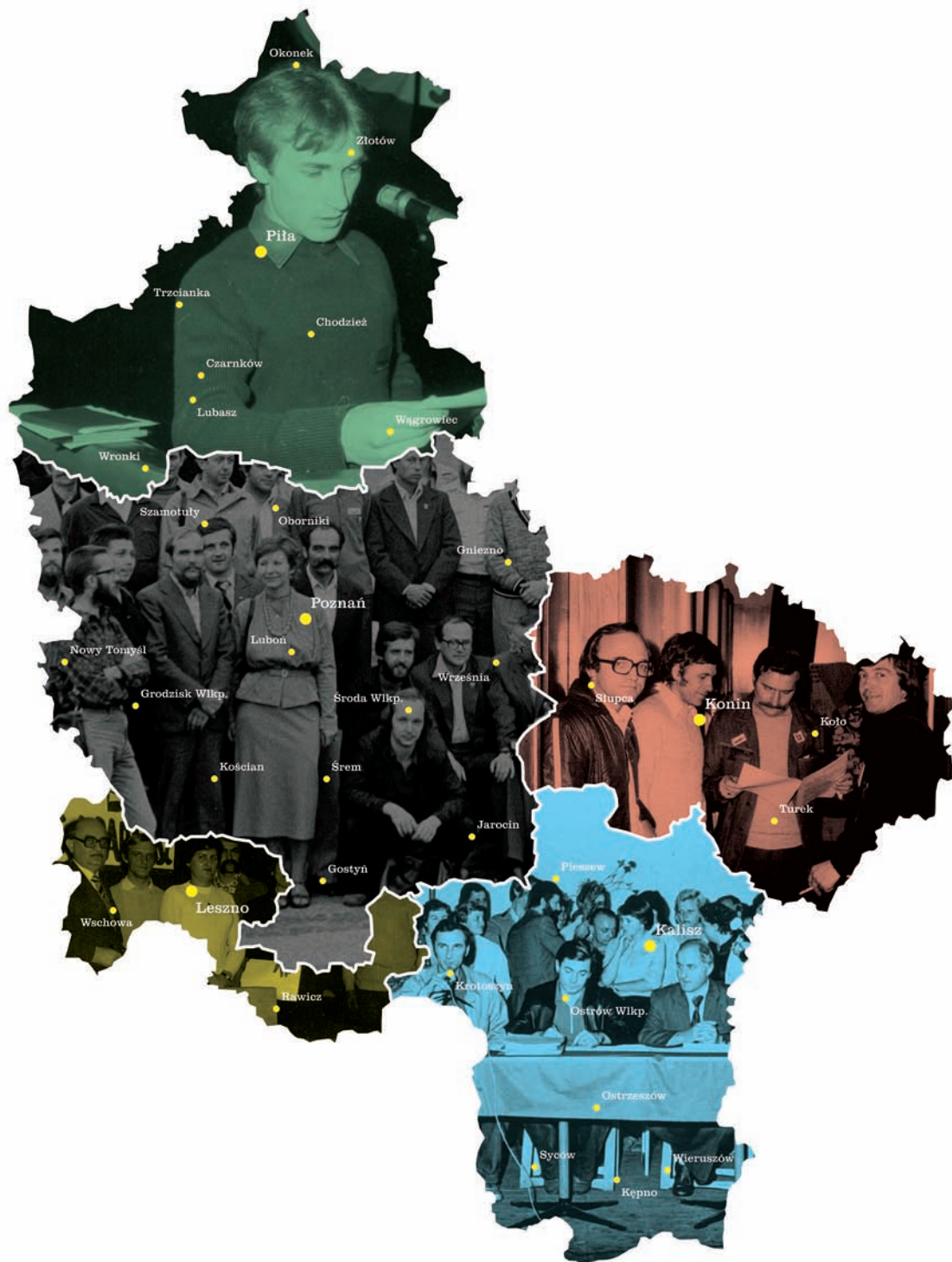
Leszno

Przewodniczący Eugeniusz Matyjas (I WZD 4 VII 1981)

Kalisz

Przewodniczący Zygmunt Rolicz (I WZD 4 VI, 30 VI–1 VII 1981),
od XI 1981 przewodn. Antoni Pietkiewicz

Piła. I Walny Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” Region Województwo Piłskie. Przemawia Krzysztof Żyliński z „Solidarności” w Trzciance. **Poznań.** Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska w 1981 r. **Konin.** Delegacja MKZ NSZZ „Solidarność” w Koninie podczas rozmowy z Lechem Wałęsą w Gdańsku, październik 1980 r. **Kalisz.** Podpisanie porozumienia pomiędzy komitetem strajkowym a dyrekcją Kaliskich Zakładów „Winiary” 21 IX 1980 r. **Leszno.** Komisja Zakładowa przy Rejonowym Przedsiębiorstwie Melioracyjnym.

„Solidarność” rolników

Równocześnie z tworzeniem regionalnych struktur „Solidarności” powstawała „Solidarność” rolników. Początkowo utworzono kilka niezależnych organizacji.

Od 8 do 9 III 1981 r. trwał w Poznaniu ogólnopolski zjazd zjednoczeniowy, podczas którego powstał NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność”. Związek był wspierany przez Kościół, NSZZ „Solidarność” oraz inne organizacje niezależne. Rolnicza „Solidarność” została zarejestrowana dopiero 12 V 1981 r.

1. Winieta czasopisma „Solidarność Rolników Wielkopolski” z 1981 r. 2. Ulotka wydana przez Dział Informacji MKZ NSZZ „Solidarność” Wielkopolska. 3. I Krajowy Zjazd NSZZ Rolników Indywidualnych „Solidarność” w Poznaniu. Przemarsz z kościoła oo. Dominikanów do Opery, 8 III 1981 r. 4. I Krajowy Zjazd NSZZ RI „Solidarność”. Msza św. w kościele oo. Dominikanów, 8 III 1981 r. 5. Wejście do Collegium Minus UAM z transparentem „Solidarność wsi to kraj bez kartek”, 18 II 1981 r. 6. I Krajowy Zjazd NSZZ RI „Solidarność”. Obrady w Operze. 7. Wizyta Lecha Wałęsy w Gnieźnie latem 1981 r. 8. Znaczek NSZZ RI „Solidarność”. 9. Świecenie krzyży dla NSZZ RI „Solidarność” w Szamotułach, 1981 r. 10. 11. Dożynki organizowane przez NSZZ RI „Solidarność” Regionu Wielkopolska na Starym Rynku w Poznaniu w sierpniu 1981 r.

...żywność jest
sprawą polityczną
i ten kto ją kon-
troluje — posiada
władzę.

Mieczysław F. Rakowski
Vicepremier Rządu PRL

A stylized logo of the word "Solidarność" in a bold, black, sans-serif font. Above the letter 'i' is a small graphic of a hammer and sickle, a symbol associated with the Polish People's Republic.

MKZ, POZNAŃ
DZIAŁ INFORMACJI
PO-424 2R 42KR

3

6

9

4

7

10

5

8

11

Wokół wydarzeń bydgoskich

16 III 1981 r. rozpoczął się w gmachu WK ZSL w Bydgoszczy strajk okupacyjny zorganizowany przez działaczy NSZZ „Solidarność” RI. Trzy dni później w czasie sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej działacze „Solidarności” mieli przedstawić postulaty protestujących rolników.

Sesja WRN została przerwana, a na salę obrad wprowadzono funkcjonariuszy milicji, którzy zażądali jej opuszczenia przez związkowców. Po konsultacji z wicewojewodami dano radnym i związkowcom 25 minut na dokończenie wspólnego komunikatu. Po upływie wyznaczonego czasu na salę ponownie weszli milicjanci. Po kolejnym wezwaniu do opuszczenia obrad milicjanci otrzymali rozkaz wyprowadzenia związkowców siłą. Pobici zostali trzech związkowcy: Jan Rulewski, Mariusz Łabentowicz i Michał Bartoszcze. Jeszcze tego samego dnia do Bydgoszczy przyjechał Lech Wałęsa i członkowie KKP NSZZ „Solidarność”, w niektórych bydgoskich zakładach pracy rozpoczęły się strajki, zawieszono rozmowy z władzami, w wielu regionach ogłoszono pogotowie strajkowe.

24 III 1981 r. Krajowa Komisja Porozumiewawcza podjęła uchwałę o przeprowadzeniu strajku powszechnego, 27 III zorganizowano czterogodzinny strajk ostrzegawczy, a 31 III miał się rozpocząć strajk generalny. W celu zorganizowania akcji protestacyjnej we wszystkich regionach powołane zostały międzyzakładowe komitety strajkowe, ich siedziby przeniesiono na teren zakładów pracy, np. w Poznaniu do HCP, w Kaliszu do FWR „Runotex”, a w Koninie do Fabryki Urządzeń Górnictwa Odkrywkowego. Strajk ostrzegawczy 27 III 1981 r. był największą mobilizacją związku w 1981 r. Prowadzone z władzami PRL rozmowy doprowadziły do zawarcia 30 III porozumienia warszawskiego. „Solidarność” zrezygnowała z przeprowadzenia strajku generalnego, władze zaś m.in. przyznały, że użycie sił porządkowych w czasie sesji WRN było działaniem sprzecznym z zasadami rozwiązywania konfliktów społecznych, a wobec sprawców pobicia miało zostać przeprowadzone postępowanie służbowe. Strona rządowa zobowiązała się także do zmiany ustawy o związkach zawodowych, co miało umożliwić zarejestrowanie NSZZ RI „Solidarność”.

BYDGOSZCZ

PROWOKACJA WOBEC NSZZ „SOLIDARNOŚĆ” I RZĄDU -
ZERWANIE OBRAD WRN - BRUTALNA INGERENCJA
SB I MO - ZAGROŻENIE ŻYCIA CZŁOWIEK DZIAŁACZY
- W CIĘŻKIM STANIE: JAN RULEWSKI - PRZEWODNICZĄCY
MKZ BYDGOSZCZ, MARIUSZ KĄBENTOWICZ CZŁONEK
PREZYDIUM MKZ, MICHAŁ BARTOSZCZE DZIAŁACZ
NSZZRI „SOLIDARNOŚĆ”

PROWOKACJA TA JEST NIEODPOWIEDZIALNYM ATAKIEM
NA CAŁE SPOŁECZEŃSTWO.
OBOWIĄZKIEM RZĄDU JEST OBRONA SPOŁECZEŃSTWA
PRZED BEZPRAWIEM
NASZYM TEŻ

SOLIDARNOŚĆ

1

UCHWAŁA 8/81

Prezydium MKZ „Solidarność” w Łodzi z dnia 20 marca 1981 r./

W związku z brutalnymi i bezprawnymi działaniami MO i SB w Bydgoszczy
wywołanymi przeciwko działaczom „Solidarności” MKZ „Solidarność”
w Łodzi uważa, że działania takie skierowane są przeciwko przewo-
dzącemu, obywateli, porównaniem społecznym i bezprawnym. Oświadczamy
zarysować zgodnie z Uchwałą 8/81

GOTOWOŚĆ STRAJKOWA

od dnia 20 marca 1981 r./ aż do odwołania/
W związku z powyższymi zobowiązujemy się wszystkie komisje zakładowe
i komitety zakładowe do przestrzegania postanowień Uchwały
tej, wydawania bary narodowych, napisać „gotowość strajkową”
na brzośkach zakładów, zastrzeżenia spać i przygotowania regulaminu
strajkowego, a wszystkich członków naszego Związku do bezwzględnej
discypliny.

Prezydium MKZ
„Solidarność”
w Łodzi

Łódź, dnia 20 marca 1981 r./

2

3

OBOWIĄZKI
DYKTYWANTEGO

„Strajk 80” oznaczał bieżący, całego społeczeństwa na radykalnie anty-
stwierdzenia społecznej, politycznej i gospodarczej. W tym celu, a przeciwności
tęgi tylko mała grupa i grupy, wielkie, polskie, białe, w tym samym czasie
bieżący bieżący protesty, klasy społecznej, wyrażając, a gotów całego
kraju, a obywateli na przetrwanie się, przez kraj wyrażając, które
wstrząsnęły masą obywateli, a których kulminacją było przewoźca w Bydgo-
szcz. Wtedy polscy to już ci tam, nie żaden do realizowania poro-
czenia bieżący władzy i społeczeństwa.

Z oburzeniem przebiegał stanowiąc Słuch Polityczny, które w sprawie
Johannstrony i nieobiektywne przedstawia, całego społeczeństwa polityczną
całą, tych wydarzeń. W tym celu, a przeciwności, a gotów całego
kraju, a obywateli na przetrwanie się, przez kraj wyrażając, które
wstrząsnęły masą obywateli, a których kulminacją było przewoźca w Bydgo-
szcz. Wtedy polscy to już ci tam, nie żaden do realizowania poro-
czenia bieżący władzy i społeczeństwa.

Podjętym przez Kujawskiach próby obywateli, podjętym spotykają się
i będą spotykać się znowu na zbieżnościach postaw naszego Związku i wszystkich
ludzi bieżący woli. Mary już dość rozpowszechnia, których nasz zwie-
ra się, w obywateli, główną przyczyną obywateli, którzy w Polsce to efekty
działalności Kujawskiego (Słuch Polityczny) Związku Związku „SOLIDARNOŚĆ”.

Stwierdza na stanowisku polski rozliczności umowy społecznej zawartej w
sierpniu 1980 roku przez strajkujących na Wygonie i przedstawicieli Rządu
PRL. Stwierdza, że nie ma i nie będzie obywateli!

Strajk bieżący ma być, a ci tam, nie żaden do realizowania poro-
czenia bieżący władzy i społeczeństwa. Nie bieżący do realizowania poro-
czenia bieżący władzy i społeczeństwa.

Przedstawia, że w dniu 27 marca 1981 roku wyrażono nam Johannstronie
ogarnia, Wtedy, że rząd polski Johannstronie nie pniego próby się. W-
również nie obywateli, a gotów całego kraju, a obywateli na przetrwanie się, przez kraj wyrażając, które
wstrząsnęły masą obywateli, a których kulminacją było przewoźca w Bydgo-
szcz. Wtedy polscy to już ci tam, nie żaden do realizowania poro-
czenia bieżący władzy i społeczeństwa.

Strajk bieżący, a gotów całego kraju, a obywateli na przetrwanie się, przez kraj wyrażając, które
wstrząsnęły masą obywateli, a których kulminacją było przewoźca w Bydgo-
szcz. Wtedy polscy to już ci tam, nie żaden do realizowania poro-
czenia bieżący władzy i społeczeństwa.

Strajk bieżący, a gotów całego kraju, a obywateli na przetrwanie się, przez kraj wyrażając, które
wstrząsnęły masą obywateli, a których kulminacją było przewoźca w Bydgo-
szcz. Wtedy polscy to już ci tam, nie żaden do realizowania poro-
czenia bieżący władzy i społeczeństwa.

Strajk bieżący, a gotów całego kraju, a obywateli na przetrwanie się, przez kraj wyrażając, które
wstrząsnęły masą obywateli, a których kulminacją było przewoźca w Bydgo-
szcz. Wtedy polscy to już ci tam, nie żaden do realizowania poro-
czenia bieżący władzy i społeczeństwa.

NSZZ „Solidarność”
w Łodzi

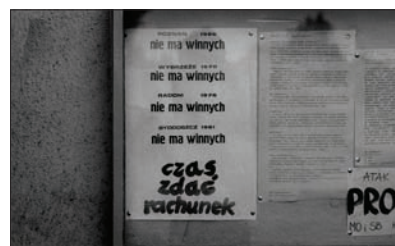
4

5

6

7

1. 2. 3. Druki ulotne wydawane przez NSZZ „Solidarność” w związku z wydarzeniami w Bydgoszczy. 4. Budynek MKZ w Poznaniu z transparentem „Solidarność żąda ukarania sprawców prowokacji w Bydgoszczy”. 5. Plakat na murze w Poznaniu, 1981 r. 6. Komitet Strajkowy zakładów pracy Gniezna w czasie narady przed strajkiem generalnym, marzec 1981 r. Od lewej Aleksander Polus (Zakłady Obuwia Polania), Tadeusz Fuszpaniak (Polmo), Roman Paluszak (MKZ Gniezno), Bolesław Zięba (RSW „Prasa-Książka-Ruch”). 7. Gablota ZR NSZZ „Solidarność” w Pile, 1981 r. Na stronie obok w tle ulotka zawierająca rysunek satyryczny odnoszący się do wydarzeń w Bydgoszczy.

Uroczystości 25. rocznicy Czerwca 1956

Walka o pamięć pierwszego masowego buntu robotników w PRL 28–30 czerwca 1956 r. uwieńczona została odsłonięciem tablic i wzniesieniem pomnika ofiar Czerwca 1956 r. oraz innych protestów w latach 1968, 1970, 1976.

W dniach 27–29 VI 1981 r. odbyły się w Poznaniu patriotyczno-religijne uroczystości z udziałem tysięcy mieszkańców miasta oraz delegacji NSZZ „Solidarność” i wszystkich opozycyjnych ugrupowań politycznych z całej Polski.

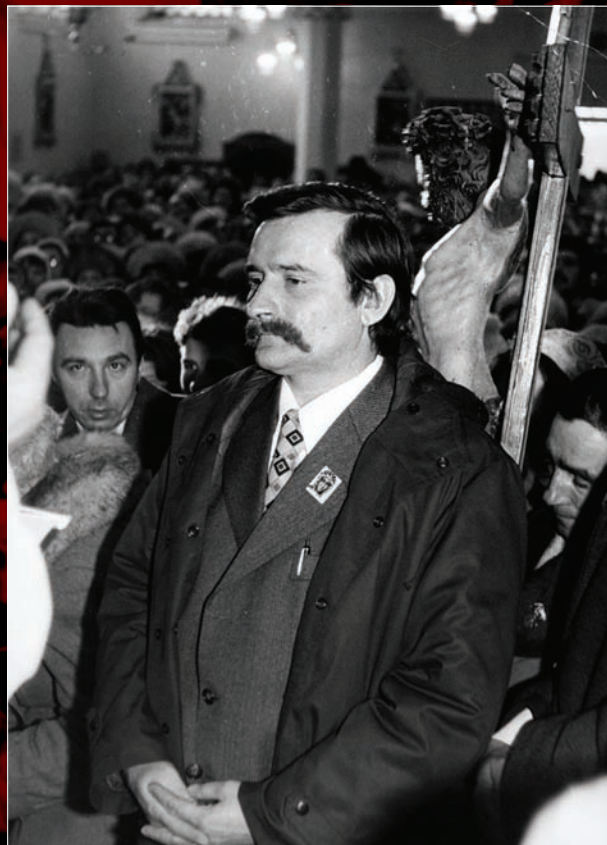

Uroczystości odsłonięcia tablic upamiętniających Czerwiec 1956 w Poznaniu, 27 VI 1981 r. 1. Zajeżdźnia MPK przy ul. Gajowej. 2. Tablica ku czci zastrzelonego 28 czerwca 1956 trzynastoletniego Romka Strzałkowskiego. 3. HCP. 4. Zakłady Naprawcze Taboru Kolejowego. 5. Szpital im. Raszei. 6. Msza św. na Rynku w Środzie Wlkp. w rocznicę Czerwca 1956 r., 1981 r. **Na stronie obok** odsłonięcie pomnika Ofiar Czerwca 1956 na pl. Mickiewicza w Poznaniu, 28 VI 1981 r.

Niezależne uroczystości patriotyczne i religijne

„Solidarność” podjęła starania o przywrócenie pamięci o wydarzeniach historycznych, które władza pomijała w oficjalnych uroczystościach i podręcznikach historii. Pielgrzymki poza wymiarem religijnym nabrały wymiaru społecznego. W kościołach organizowano uroczystości święcenia sztandarów NSZZ „Solidarność” i krzyży, które później przenoszono do zakładów pracy. Duchowni mogli udzielać posługi duszpasterskiej strajkującym robotnikom i studentom, a w zakładach pracy i szkołach pozwalano na wieszanie krzyży.

Powyżej Lech Wałęsa w Licheniu podczas uroczystości zorganizowanych przez MKZ NSZZ „Solidarność” w Koninie 30 XI 1980 r. W tle Msza św. we Wrześni 3 V 1981 r.

1

5

7

2

6

8

3

9

4

1. Cmentarz na poznańskiej Cytadeli, 1 XI 1980 r. Przedstawiciele MKZ NSZZ „Solidarność” Wielkopolska (od lewej Zdzisław Rozwałak, Tomasz Stawicki, Czesław Dyrda, Olgierd Stankiewicz) oddają hołd poległym w czerwcu 1956 r.
2. 8. Niezależne uroczystości na pl. Mickiewicza z okazji 90. rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 maja. 3. 9. Uroczystość przywrócenia napisu na budynku liceum w Gostyniu zorganizowana przez NSZZ „Solidarność” 10 VI 1981 r. 4. Apel ZR Wielkopolska NSZZ „Solidarność” zachęcający do udziału w obchodach I rocznicy podpisania porozumień sierpniowych. 5. Pielgrzymka z Grąblina do Lichenia zorganizowana przez MKZ NSZZ „Solidarność” w Koninie, 30 XI 1980 r. 6. Uroczystości patriotyczne w Żabikowie 6 IX 1981 r. 7. Msza św. w intencji papieża Jana Pawła II na Rynku w Krotoszynie w maju 1981 r.

Niezależne inicjatywy

Wielki ruch związkowy stał się w latach 1980–1981 swoistym parasolem dla wielu inicjatyw o charakterze społecznym, kulturalnym i politycznym. Przykładem może być Klub Dyskusyjny „Obok”, który działał od 23 I 1981 r. przy MKZ w Poznaniu. Organizował on prelekcje i dyskusje na aktualne tematy. Podobny charakter miała Wszechnica Robotnicza, której organizatorem był Restytut Staniewicz, a następnie kierował nią Włodzimierz Filipek. Od 1 V 1981 r. organizowała ona m.in. dyskusje o tezach programowych NSZZ „Solidarność”, problemach zatrudnienia i bezrobocia oraz aktualnych zagadnieniach politycznych i społecznych. Wykładowcami byli działacze „Solidarności” i specjaliści zajmujący się poszczególnymi problemami. Przy MKZ w Poznaniu działał także Ośrodek Prac Społeczno-Zawodowych, Koło Emerytów i Rencistów oraz Koło Kombatantów. Przy poszczególnych regionach NSZZ „Solidarność” działały komitety obrony więzionych za przekonania, np.:

Wielkopolski Komitet Obrony Więzionych za Przekonania. Członkowie: Adam Pohl, Julian Zydorek, Jerzy Gaj, Grzegorz Ziętkiewicz, Piotr Kołodziejczyk, Tadeusz Koraszewski, Jerzy Piecka, Lech Dymarski, Wojciech Wołyński i Jerzy Nowak.

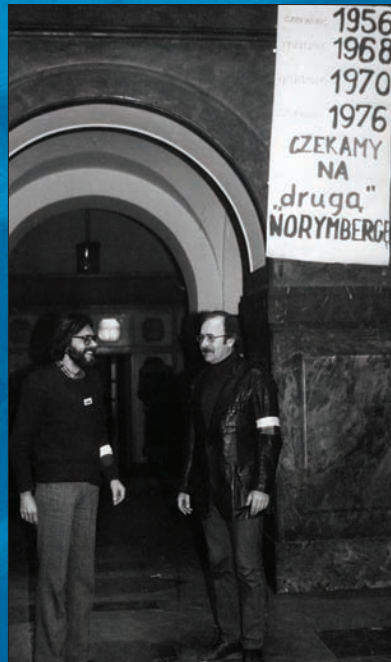
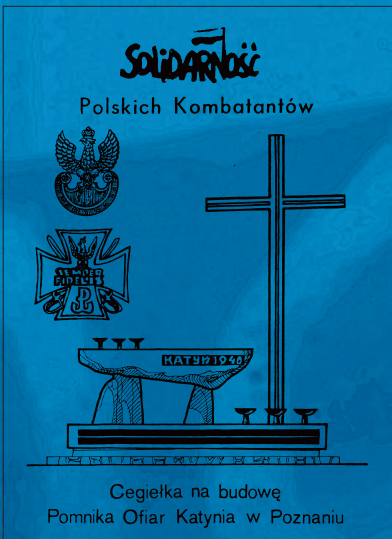
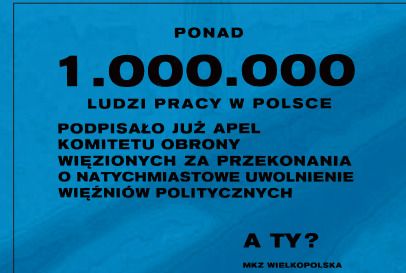
Międzyzakładowy Komitet Obrony Praw Człowieka i Praworządności w Koninie. Członkowie: Krzysztof Buszko, Jarosław Krzywiak, Ryszard Skoczylas i Wojciech Zaleski.

Komitet Obrony Więzionych i Prześladowanych za Przekonania Regionu Leszczyńskiego. Członkowie: Zdzisław Drost, Waldemar Handke, Barbara Jędrzejewska, Marek Klorek, Dorota Kubiak, Krzysztof Kuliński, Zbigniew Maj, Tadeusz Sudol i Grzegorz Szperlik.

Komitet Obrony Więzionych za Przekonania w Kaliszu. Członkowie: Leonard Duszeńko, Jan Grębowski, Ryszard Grzebiński, Marek Grzesiak, Dymitr Hołówko, Leonard Madejski, Marek Pawlak, Henryk Piwowarczyk, Witold Sitarz, Andrzej Sowiński, Marek Wiśniewski i Andrzej Węgrzyn.

Komitety organizowały akcje w obronie aresztowanych przywódców KPN i innych więźniów politycznych, wydawały ulotki informacyjne oraz czasopisma, np. „W obronie” (w Poznaniu i Lesznie).

W 1981 r. wielu działaczy „Solidarności” zaangażowało się także w tworzenie partii politycznych, np. Konfederacji Polski Niepodległej, Polskiej Partii Demokratycznej, Polskiej Partii Pracy i Socjaldemokratycznej Partii Polski. „Solidarność” popierała też tworzenie samorządów pracowniczych w przedsiębiorstwach i samorządność wyższych uczelni.

1. Plakat NZS UAM. 2. Cegielka na rzecz budowy Pomnika Ofiar Katynia w Poznaniu. 3. Ulotka „Solidarność” w obronie KOR-u. 4. Hall Collegium Maius UAM w czasie strajku w listopadzie i grudniu 1981 r. 5. Ulotka informująca o akcji w obronie więźniów politycznych. 6. Protest w HCP przeciwko brakom w zaopatrzeniu jesienią 1981 r. 7. Manifestacja w Poznaniu na placu Mickiewicza 3 V 1981 r.

Wolne słowo

Przeciwko wydawcom niezależnych publikacji działania prowadziła SB oraz prokuratura. Szczególnie zwalczano publikacje krytyczne wobec ZSSR lub dotyczące tzw. białych plam w najnowszej historii Polski (np. wojna 1920 r., Katyń, 17 IX 1939 r., wydarzenia lat 1956, 1968, 1970 i 1976).

W 1981 r. śledztwa prowadzono m.in. przeciwko autorom, wydawcom i kolporterom plakatu „Cyrk gospodarczy”, wydawcom broszury „Bruk był naszym przyjacielem” i redaktorom „Solidarności Polamowskiej”, redaktorom wydawanego w Poznaniu pisma „Nie tylko aktualności” oraz plakatu przedstawiającego Breżniewa jako niedźwiadka. „Solidarność” w Pile zorganizowała wiec w obronie wolnego słowa, a w Poznaniu broniła osoby objęte śledztwem w sprawie plakatu „Cyrk gospodarczy”.

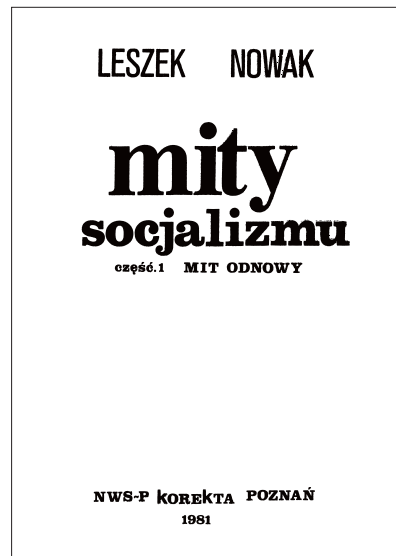
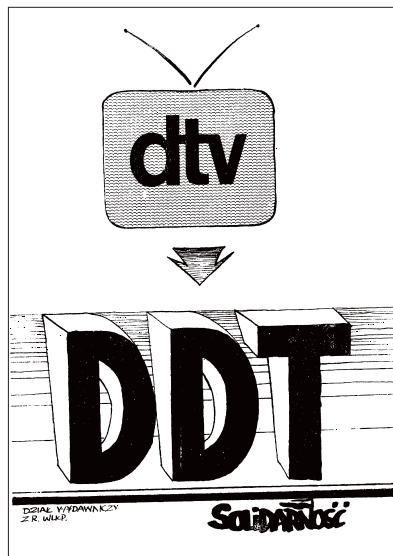
1

2

3

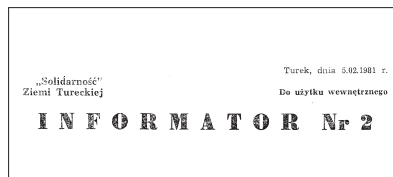
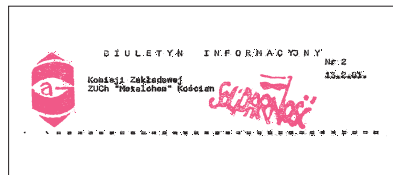

1. Wykład Stanisława Barańczaka, poety, członka KSS KOR, adiunkta w Instytucie Filologii Polskiej, przywróconego do pracy na UAM 1 X 1980 r. 2. Gablota z plakatami NSZZ „Solidarność” przed ZR NSZZ „Solidarność” w Poznaniu, 1981 r. 3. Demonstracja w obronie wolnego słowa w Pile 1 VIII 1981 r. 4. Plakat przeciwko cenzurowaniu filmu Andrzeja Wajdy pt. „Człowiek z żelaza”. 5. 6. 8. 9. Plakaty ośmieszające oficjalną propagandę w mediach. 7. Plakat informujący o działalności Biblioteki Wolnych Wydawnictw. 10. Okładka książki prof. Leszka Nowaka z Instytutu Filozofii UAM.

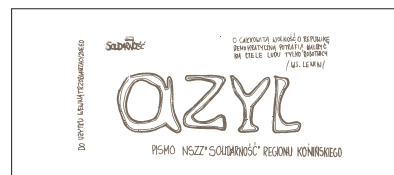
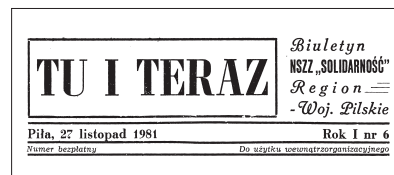
Prasa niezależna

W latach 1980–1981 walka o wolne słowo była wspólnym celem wszystkich organizacji opozycyjnych. Nieocenzurowaną prasę wydawały różne struktury NSZZ „Solidarność” (zakładowe, międzyzakładowe, terytorialne lub regionalne), NSZZ „Solidarność” RI, NZS oraz inne organizacje i partie opozycyjne. W Wielkopolsce najsilniejszym ośrodkiem wydawniczym był Poznań, gdzie ukazywało się co najmniej 70 tytułów prasy niezależnej, a w całej Wielkopolsce ponad 100.

Obok winiety gazet wydawanych przez wielkopolskie struktury NSZZ „Solidarność” oraz Niezależne Zrzeszenie Studentów poznańskich uczelni przed wprowadzeniem stanu wojennego. By uniknąć cenzury Urzędu ds. Kontroli Publikacji i Widowisk często przy winietach umieszczano napis „do użytku wewnątrzorganizacyjnego” bądź „do użytku wewnątrzwiązkowego”.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

Protesty i strajki

W latach 1980–1981 NSZZ „Solidarność” była organizatorem wielu akcji protestacyjnych, zarówno o zasięgu ogólnopolskim, jak i regionalnym. Do najbardziej znanych można zaliczyć protesty w ramach walki o realizację postulatu wprowadzenia wszystkich wolnych sobót, strajk ostrzegawczy w okresie kryzysu bydgoskiego, „Dni bez prasy” lub akcję pod hasłem „Zejdziemy z murów, gdy wejdziemy na anteny radia i telewizji” (wraz ze studentami poznańskich uczelni).

Oprócz akcji o zasięgu ogólnopolskim organizowano protesty dotyczące realizacji postulatów lokalnych, np. w Koninie i Pile była to walka o przekazanie obiektów budowanych dla MO na cele służby zdrowia.

Protesty organizowali także studenci, np. w lutym w ramach akcji solidarnościowych ze strajkującymi studentami w Łodzi, którzy m.in. domagali się zarejestrowania NZS, oraz w listopadzie i grudniu 1981 r., gdy popierało postulaty strajkujących studentów Wyższej Szkoły Inżynierskiej w Radomiu.

Na fotografiach napisy na murach wykonane w czasie akcji „Zejdziemy z murów, gdy wejdziemy na anteny radia i telewizji” w listopadzie i grudniu 1981 r. **Na stronie obok** naklejanie plakatów pod poznańskim Rondem Kopernika w 1981 r.

Przygotowania władzy do rozprawy z „Solidarnością”

Od lata 1980 r. władze PRL (głównie jednostki MON i MSW) przygotowywały wprowadzenie stanu wojennego. Pierwsze listy osób przeznaczonych do internowania sporządzono już w październiku 1980 r. Od wiosny 1981 r. nasilono działania propagandowe uzasadniające wprowadzenie stanu wojennego (np. fragmenty nagrań z posiedzenia KK NSZZ „Solidarność” w Radomiu). W ostatnich miesiącach 1981 r. przygotowania te weszły w fazę końcową. Towarzyszył im wzrost napięcia społecznego, którego przejawem były m.in. strajki na wyższych uczelniach w listopadzie i grudniu 1981 r. W październiku 1981 r. do gmin i miast w całej Polsce skierowano wojskowe grupy operacyjne, a 2 XII spacyfikowano strajk w Wyższej Oficerskiej Szkole Pożarniczej w Warszawie. Coraz częściej zdarzały się przypadki zatrzymywania działaczy „Solidarności” i NZS, szczególnie uczestników akcji ulotkowych i malowania napisów na murach.

W niektórych czasopismach pojawiły się tzw. przecieki o przygotowywaniu nadzwyczajnych pełnomocnictw dla rządu, które miały zostać uchwalone przez sejm.

12 XII 1981 r. w godzinach popołudniowych do niektórych działaczy związku zaczęły docierać informacje o przemarszach wojska i przejazdach kolumn czołgów oraz transporterów opancerzonych.

**MINISTERSTWO
SPRAW WNETRZNYCH
SZTAB**

Nr IB-0068/91

Warszawa, dnia 1.XR.1981 r.

**"S"
TAMNIE SPECJALNEGO ZNAČENIA
nr II**

DECYZJA Nr 0048/81

**KIEROWNIKA SZTAU MINISTERSTWA SPRAW WNETRZNYCH
z dnia 1 grudnia 1981 roku**

w sprawie zmian niektórych kryteriów.

W celu zapewnienia stałości i jednolitości reosut spraw wewnętrznych do działań w warunkach swojego postępowania się nie stosuje:

1. Dotychczasowy kryterium „WJCOS” - maskujący ataki spagując, zastępuje się kryterium „JOCA”;
2. Dotychczasowy kryterium „MALWA” - maskujący techniczny atak zabiegający atakie a [od] krypt[osystemu] „KRYPTON” zmienia się kryterium „ALMA”;;
3. Stwierdzenie jednostek organizacyjnych i struktury masztu oraz wyznaczonych dokonań zmian kryteriów o zmianach kryteriów ataku w tabelki pod nazwą „SYMIONIZACJA”, którą należy odwrócić [potwierdzenie zapisanych];
4. W planach kryteriów należy zastąpić wyłączenie funkcjonalność / zmienny bieżący bezwzględnie udział w prowadzeniu przegrywających wojny; których dotyczy kryteria
5. O zmianie kryterium „MALWA” - większych dowodów jednostek wojowniczych, zabiegających się ataki, powstanie
6. [I zmiana] warunek WP – w odniesieniu do jednostek wojowniczych KRON;
7. Zmodyfikuj WJP MWP – w odniesieniu do jednostek im podobnych.
8. Zmianę [niezmienne] utrzymywane w bezspornych tajemnicy;
9. Nowe kryterium powstanie w punktach 1 i 2 obowiązują od dnia 5 grudnia (sobota) 1981 r. godz. 22.00.

KIEROWNIK SZTAU MSW
gen. dyw. B. STACHURA
PODSEKRETYARZ STANU
[podpis niezczytelny]

Wykonano: w 2 egz.
Opis: [owiad] plk Harba
plk Czyżewski
H.L., L. [za brzo], [ni] [zaproszenia] 0084/81
[Dodatkowo oddziel 75 egz. / niezawno wo czystszelna Nr 0068/91. Original wysłał do gen. Cz. Kizor-
czaka.]

Zndn: CAMBRIA, seria 1412/31 A, 406.

ZATWIERDZIŁAM

Konin, dnia 10 grudnia 1987r.

KOMENDANT WOJEWÓDZKI
MISJĄ ZATWIERDZAJĄCĄ
W KONINIE

por. inż. Zdzisław Jakubowski

PAŃCĘ SPEC. ŚMAGCZYŃSKĄ

Ręka. Nr. 8...

PLAN ZATRWYMANIA I KONTAKTU OSOB
ZACHOWUJĄCYCH SIĘ DO ZATRWYMANIA
W RAMACH AKCJI KRYTYC. "JEDNA" *

I. ZASADY OGÓLNE

1. Zatrzymaniu i interwieniu podlegają osoby zagrożone bezpieczeństwu PRL na wypadek poważnego wewnętrzne zagrożenia wywołanego zgodnie z Wytycznymi Dyrektora Biura Śledczego MNW z dnia 16 czerwca 1977r., z 20.07.1987r. oraz planem Nr. 3 - 005/87/1 z dnia 20.07.1987r. przez jednostki operacyjne Szukły Specjalizacji i Milicji Obywatelskiej, na krótko indywidu - a także wypełniające arkusze ewidencyjne zatwierdzone przez Kierownictwo Sztabowe KMO w Koninie oraz na podstawie decyzji i nakazu zatrzymania i interwenta podpisany przez Komendanta Wojewódzkiego MO w Koninie
2. U osób zatrzymanych nie dokonuje się przesłuchania.
3. Jeżeli osoba podlegająca izolacji ukrąpy się, oprawy MO i SB podejmując niezwłocznie akcje poszukiwawczą na zasadzie ocieplu przytęd.
4. Osobę zatrzymaną należy zapoznać z treścią decyzji o zatrzymaniu.

W 1981 r. w poszczególnych komen-
dach wojewódzkich MO zdeponowano
koperty, które można było otworzyć wy-
łącznie po otrzymaniu z centrali MSW
w Warszawie szyfrogramu zawierają-
cego hasło: „Synchronizacja”. Koperty
zawierały materiały dotyczące działań
wprowadzających stan wojenny. Ha-
sło „Synchronizacja” wysłano 12 XII
1981 r. w godzinach popołudniowych.
Na sąsiedniej stronie instrukcje ope-
racyjne przygotowujące wprowadzenie
stanu wojennego.

Ponieważ apele do narodu
nie przynosiły pożądanych
skutków,
przystąpiono do zdecydowanej
akcji:
naród
rozwiązano.

Jerzy Jastrząb (Tadeusz Żukowski),
„Rozwiązanie”

„SYNCHRONIZACJA”

OTWORZYĆ WYŁĄCZNIE NA HASŁO

PRZESŁANIE PRZEZ MINISTERSTWA SŁUŻB Wewnętrznych
LUB KIEROWNICWA SZTABU MSW

00404/82

KOPIEŃ PRZESŁANIE
WYŻSZYCH CZŁONKÓW
KIEROWNICWA KWMO (SZ

Noc generała

13 XII 1981 r. formalnie wprowadzono stan wojenny. W nocy z 12 na 13 XII zajęte zostały siedziby zarządów regionów NSZZ „Solidarność”, dokonywano zatrzymań i internowań wcześniej wytypowanych osób. Niektóre zakłady pracy zostały zmilitaryzowane, zawieszono naukę na wyższych uczelniach i w szkołach oraz wydawanie większości gazet i czasopism.

Wprowadzono godzinę milicyjną – zakaz przebywania w miejscach publicznych od godziny 22:00 do 6:00 rano. W reakcji na wprowadzenie stanu wojennego doszło do spontanicznych strajków.

Pojawiły się ulotki i napisy będące sprzeciwem wobec represji władz i działań przeciwko „Solidarności”. Od początku stanu wojennego ukazywała się także prasa podziemna.

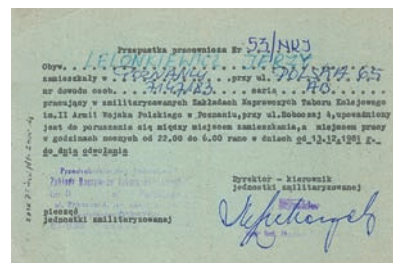
Największy strajk w Wielkopolsce odbył się w dniach 13–14 XII 1981 r. w Hucie Aluminium „Konin”. W Poznaniu strajkowano na niektórych wydziałach HCP, w Kaliszu 14 XII wybuchły strajki w Fabryce Wyrobów Gumowych „Stomil”, w Fabryce Wyrobów Runowych „Runotex” i w Fabryce Wyrobów Ażurowych „Haft”, w Jarocinie – w Zakładzie Przemysłu Maszyn Leśnictwa „Jaroma”. Protesty miały także miejsce 17 XII w „Hafcie” i w ostrzeszowskiej Fabryce Urządzeń Mechanicznych. Z kolei w Pile w ZNTK zorganizowano wiec, natomiast strajkowali m.in. pracownicy Wydziału Odlewni Przedsiębiorstwa Aparatury i Urządzeń Komunalnych „Powo-gaz” i Zakładu Płyt Pilśniowych w Czarńkowie.

1

2

3

1. 5. 6. Znaczek i plakaty wydane przez podziemie przeciwko stanowi wojennemu. 2. 3. Przepustka i zaświadczenie pracownicze umożliwiające poruszanie się w czasie godziny milicyjnej. 4. Notatka prasowa z oficjalnej gazety dotycząca rygorów stanu wojennego. Na sąsiedniej stronie w tle wejście do siedziby ZR NSZZ „S” Wielkopolska w Poznaniu blokowane przez milicjantów 13 XII 1981 r.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

relatującądo: wzmienionych informacji podaje, że w poznamskiej fabryce maszyn zniemych w dniu 13 bm. zawiązał się regionalny komitet strajkowy w składzie:

Ł. szymanski /w- ce przew.zr/

J. gaj /gaj/ /kier. działu informacji zr/

Wojcik /pracownik działu informacji zr/

Wojcikowski /umw/ ,dublis (dublis) /ponar-wiepfama/

P. Kotodziejczyk /członek zr/

J. Nowak /b.v- ce przew.mcz/.

w dniu 14 bm. odbyło się spotkanie członków RKS (RKS) u co dominikanow, pomieszczenie odstąpił o. Tomasz i o. Honoriusz. Podczas spotkania Kotodziejczyk zapropozował podjęcie akcji protestacyjnej i wytypowanie jednego z nich do tej roli. wytypowano wojewodzie przesiadki komunikacyjne/odpowiedzialny wojcikowski/ oraz zm "pomet"-odpowiedzialny J. gaj.

/w dniu 15 bm. gaj próbował nawiązać kontakty z działaczami

fabryki w 4 kop. gdzie musio miejsce przerwy w pracy/.

szymanski i Nowak sprzeciwili się podejmowaniu akcji protestacyjnej

kladąc nacisk na organizacyjne umocnienia się RKS-u i jego

zakonspirowania się, zgodniono, że działalność RKS-u prowadzona

bedzie na bazie klauzury w oparciu o parafie.

Wszyscy członkowie RKS nie przebywają w tym miejscu zamieszkania.

Ł. szymanski mieszka u co dominikanow, członkowie RKS współdziałają

z działaczami z nazw "Solidarności" um.

na urządzeniach znajdujących się w dyspozycji komisji

zakładowej um wykonano w dniu 13 bm. kilka tysięcy ulotek

informacyjnych o utworzeniu RKS-u, przytanołoc-działalność

z um wysłała grupa studenów dla rozpoznania sytuacji w kraju.

w dniu 14 bm. do um przybyło dwóch kurierów z zr mazowsze, aby

zorientować się w sytuacji w poznaniu.

rektor um- prof. J. Ziolkowski (Ziolkowski) umozliwił w dniu

13 bm. działaczom uniwersyteckiej "Solidarności" wywieszenie

i zniszczenie posiadanych materiałów w dniu 14 bm. Ziolkowski

odbył u co dominikanow rozmowę z ojcem Honoriuszem-traci

rozmowy nie znany w dniu 15 bm. miało się odbyć kolejne

okre-

Solidarność
ZARZĄD REGIONU WIELKOPOLSKA

5

Czym grozi naruszenie przepisów porządkowych

INFORMACJA WŁASNA

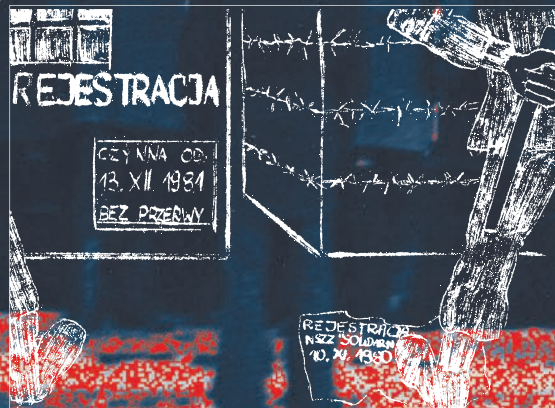
Przystosowanie się do warunków stanu wojennego nie wszystkim przychodzi łatwo. Niestety przepisy są surowe, a ich naruszenie związane jest z poważnymi konsekwencjami. Doświadczono tego na własnej skórze blisko 350 obywateli województwa pomorskiego, których wykroczenia z tytułu naruszenia art. 21 dekretu o postępowaniach szczególnych w sprawach o przestępstwa i wykroczenia w czasie obowiązywania stanu wojennego oraz art. 50 dekretu o stanie wojennym rozpatrzyły w minionym tygodniu kolegia d/s wyroków.

34 osoby ukarane sędziem, a 303 grzywnami w wysokości od 300 do 5 tysięcy zł. W

Wielkość przypadków cho-dziło o naruszenie przepisów porządkowych: nieprzeszkadzanie godzinie milicyjnej, prowadzenie pojazdów samochodowych bez zezwoleń, przebywanie w miejscach publicznych w stanie nietrzeźwym, nieposiadanie dowodu osobistego lub legitymacji szkolnej, niedopełnienie obowiązków mel-dunkowych itp.

Zdarzały się i sprawy poważniejsze. Kolegium d/s wyroków przy naczelniku miasta i gminy we Wrześni ukarało np. 29-letniego Wojciecha G. karą 3 miesięcy aresztu za wykroczenie porządku publicznego w stanie nietrzeźwym, nieposiadanie dowodu osobistego, bez zezwolenia na przejazd, oraz za niedopełnienie obowiązku meldunkowego.

(wr)

6

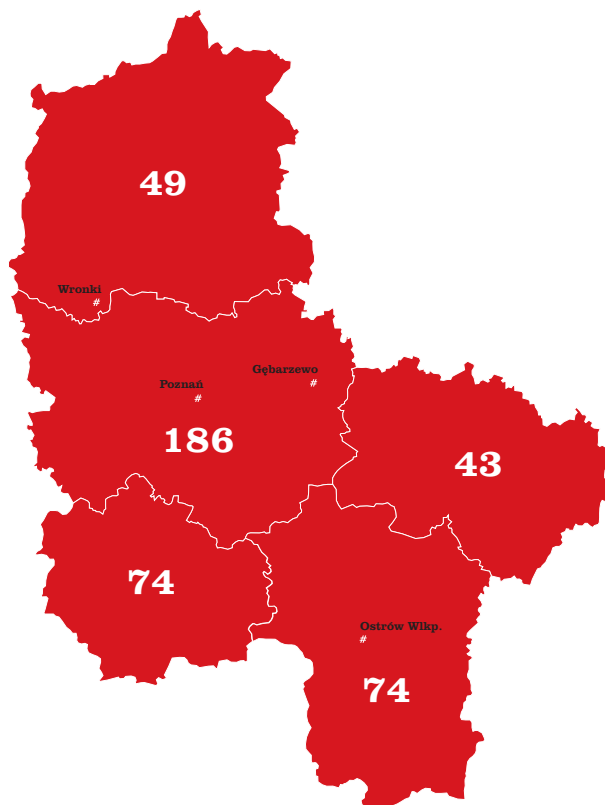
Internowani

Ośrodki, do których kierowano internowanych zostały utworzone na podstawie Zarządzenia nr 50/81 CZZK Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 XII 1981 r. w sprawie utworzenia ośrodków odosobnienia.

W Wielkopolsce utworzono cztery takie ośrodki: w Poznaniu (w budynku Aresztu Śledczego przy ul. Młyńskiej), w Gębarzewie, we Wronkach i w Ostrowie Wlkp.

Internowani przewożeni byli także do innych ośrodków, np. do Mielęcina, Gołdapii (kobiety), Kwidzyna, Wierchowa Pomorskiego lub Głogowa.

1. Karta z teczek internowanego w Gębarzewie. 2. Internowani w Ośrodku Odosobnienia w Ostrowie Wlkp. 3. 6. Koperta wykonana w O.O. w Ostrowie Wlkp. 4. Zaświadczenie o zwolnieniu internowanego. 5. Internowani w O.O. w Gębarzewie. W tle rysunek celi wykonany przez internowanego w Ośrodku Odosobnienia we Wronkach. Obok mapa województw wielkopolskich z zaznaczonymi ośrodkami dla internowanych i liczbą osób internowanych w poszczególnych województwach.

Opór społeczny w stanie wojennym

Oprócz zorganizowanej działalności podziemnej duże znaczenie odgrywał opór społeczny. Jego przejawem były m.in. napisy na murach, rozrzucanie ulotek, spontaniczne strajki, pozorowanie pracy, zawieszanie flag z napisem „Solidarność”, wysyłanie anonimów do działaczy PZPR oraz osób sprawujących funkcje w administracji państwowej, organizowanie demonstracji, milczących przerw w szkołach średnich, zamalowywanie lub rozbijanie gablów partyjnych. Przypadki oporu nasilały się w okresach wzrostu napięcia społecznego i protestów, np. po rozwiązaniu NSZZ „Solidarność” w październiku 1982 r.

Na sąsiedniej stronie pomnik Ofiar Czerwca 1956 r. z namalowanym napisem „Boże” i znakiem Polski Walczącej w marcu 1982 r. **Na górze** oporniki, wpinane w sweter lub klapę marynarki – symbol oporu w czasie stanu wojennego. **Na pomniku** ulotki wydane przez podziemne grupy przeciwko stanowi wojennemu. **W prawym dolnym rogu** sprzęt do wyrabiania ulotek wykorzystywany przez podziemną grupę w Pile – skonfiskowany przez Służbę Bezpieczeństwa.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

TRWAJ W
OPORZE

Solidarność

BIERNY
OPÓR
R

Solidarność
WALCZY
10X183

BOŻE

Do Patriarchy Polakich!!!

Solidarność

Nie jeden bolszewik już przyszyłszy,
o nie jednego już nie rozstrzelano.
Nie jeden "Czerwony" już Polaka kochał,
lecz czyżby straszyli nas to straszyły.
Nie jeden generał już Polaka rządził,
lecz o czymś takim czyżby pomyślał.
Nie jeden oficer już nas straszył,
lecz czyżby nas o tym nie przypominał.
Nie jeden reformator już nas rządził,
tych rządził "Solidarność" oświadcza.
Nie jeden chłop już nas straszył,
o czymś po tym nie dowiedzieliśmy.
Nie jeden generał Polaka w kraju straszył,
gdy w Warszawie nie było.
Nie jeden bolszewik już nas rządził,
gdy Polak-Czerwony już nas straszył.
Nie jeden Polak Polaka kochał,
lecz czyżby nas o tym nie przypominał.
Nie jeden Polak nas straszył,
lecz czyżby nas o tym nie przypominał.
Nie jeden Polak już w kraju rządził,
lecz czyżby nas o tym nie przypominał.
Nie jeden Polak już w Warszawie rządził,
lecz czyżby nas o tym nie przypominał.
Nie jeden Polak już w Warszawie rządził,
lecz czyżby nas o tym nie przypominał.

Warszawa 1982.

STĄC NAS MAŁYCH ROBOŁ
NA WIELKIE JEST CZYNY
SOLIDARNOSC
SŁĘPA WRONA NIE
PRZESKOCZY SWOJĄ
20/42

Demonstracje uliczne

Jedną z form sprzeciwu wobec stanu wojennego było organizowanie demonstracji ulicznych. Najwięcej odbyło się w Poznaniu, przeważnie pod pomnikiem Ofiar Czerwca 1956 r. Największa z nich miała miejsce 13 II 1982 r. W czasie jej pacyfikowania funkcjonariusze ZOMO pobili dziennikarza Wojciecha Cieślewicza, który zmarł w szpitalu. W 1982 r. zatrzymano podczas demonstracji w Poznaniu 351 osób, część z nich został skazana przez Kolegium ds. Wykroczeń. W czasie stanu wojennego demonstracje odbywały się w tzw. miesięcznice jego wprowadzenia oraz najczęściej (także w latach późniejszych) 1 i 3 V, 28 VI, 31 VIII i 13 XII. Poza Poznaniem demonstrowano również w Kaliszu, Koninie i Pile.

1. Demonstracja 1 V 1983 r. na ul. Fredry w Poznaniu. Fotografia wykonana przez SB. 2. 7. Akcja ZOMO przeciwko demonstrantom 1 V 1982 r. w Poznaniu. 3. Demonstracja 1 V 1986 r. w Poznaniu. 4. Msza w kościele pw. św. Michała w Poznaniu 31 VIII 1983 r. 5. ZOMO blokuje poznańską ul. Fredry podczas manifestacji 1 V 1987 r. przed kościołem pw. Najświętszego Zbawiciela. 6. Rozpraszenie demonstracji 31 VIII 1983 r. przy ul. Grunwaldzkiej w Poznaniu. 8. Manifestacja 31 VIII 1982 r. w Pile. Obok fragment z oficjalnej gazety o „zajściach” 13 II 1982 r. w Poznaniu.

Zakłócenie porządku publicznego w Poznaniu

Sporowokowane ulotkami, nawołującymi do zgromadzeń. 13 bm. w Poznaniu gromadziły się grupy ludzi w okolicach placu Mickiewicza. Wznoszono wrzaski okrzyki. Sily porządkowe wzywały do rozejścia się, ale nie u wszystkich znalazło to posłuch. W konsekwencji, sily porządkowe bez stosowania środków naczyniowo bezpośredniego zatrzymały część osób które skierowano do kolegium orzekającego: ich sprawy rozstrzygane były w trybie przyspieszonym. Łącznie zatrzymano 194 osoby, wśród nich wiele młodych ze szkół ponadpodstawowych, studentów. oraz ludzi niedziele nie pracujących i nie uczących się. Na kolegium ukarano 152 osoby (PAP)

* Nielatwa ca wywrotu stanu wojennego. W jak trudnym okresie społeczeństwo Poznania i Wielkopolski wykazywało o-
drębne zdyscyplinowanie i spokój. Ład i porządek — jak symptomatyczne dla naszego regionu i jego mieszkańców były jednak są w oku tych, którym zależy na spokoju i ładzie. Znalazły się osoby, które próbowały zakłócić spokój w Poznaniu w dwa miesiące po odwołaniu stanu wojennego, kiedy praca i porządek były powszechne, a władze z każdym dniem łagodziły restrykcje tego stanu.
Byłoby w końcu świadkami próby podważenia przy-

padkowych przechodniów w okolicach placu Mickiewicza. Grupy wyrostków, ludzi bardzo młodych, w tym uczniów szkół ponadpodstawowych i studentów oraz osób nigdzie nie pracujących, nie uczących się, usiłowały zakłócić ład i porządek, spowodować nielegalne zgromadzenie, wznieść pod burzające okrzyki. Wśród przy padkowych zebranych tłumów było wiele osób z małymi dziećmi, co wzmagalo zagrożenie.

Sily porządkowe wielokrotnie wzywały ludzi do rozejścia się. Kiedy to nie poskutkowało, musiano zatrzymać bardziej krewkich awanturników i wprowadzić spokój na ulice Poznania. Nikt nie odniósł obrażeń. Kolegia wymierzyły karę grzywny. WKO zmuszone zostało do czasowego zawieszenia niektórych wprowadzonych uprzednio zła godzących rygorów stanu wojennego.

Wiemy komu zależy na tym, aby u nas — w regionie i kraju — nie było ładu i porządku. Nie dajmy się spowodować swojemu niepokojowi. Wykorzystują oni niedoświadczenie i nieświadomość młodzieży, krzycząc się za jej plecami, popychając do wzniecia awantury.

Nie pozwólcmy na to! Chcemy spokoju i porządku potrzebnego nam jak powietrze. I o ten spokój musimy zabiegać wszędzie: w domu, w pracy i na ulicach!

KOMUNIKAT WKO

- ✗ Ograniczenia samochodowe
- ✗ Zawieszenie imprez rozrywkowych

INFORMACJA WŁASNA

W niedziele odbyło się posiedzenie WKO w Poznaniu, które dokonało oceny sytuacji społeczno - politycznej w mieście na przestrzeni ostatnich dni.

W związku z wystąpieniem napięć społecznych WKO zdecydowało o czasowym zawieszeniu niektórych, poprzednio wprowadzonych zła godzących rygorów stanu wojennego na terenie Poznania. Postanowiono m. in. od 15 bm:

1. zakazać sprzedaży benzyny dla samochodów prywatnych z Poznania z wyjątkiem samochodów rolników oraz osób posiadających poprzednio wydane uprawnienia.
2. zakazać poruszania się pojazdów samochodowych prywatnych z terenu Poznania z wyjątkiem osób posiadających zezwolenia (dekarze itp.) oraz taksówek.

3. czasowo zawiesić działalność kin, teatrów, salonów gry oraz imprez rozrywkowych w lokalach.

OD DZIŚ II PROGRAM TVP

WARSZAWA (PAP). 13 bm. wznowiona zostanie ogólnopolska emisja II programu Telewizji Polskiej. Obejmować ona będzie poprzedzające główne wydanie dziennika telewizyjnego półgodzinne odcinki lokalne wszystkich osmiu ośrodków terenowych, następnie — podobnie, jak dawniej — retransmisję DTW, a później powtórzenia niektórych pozycji nadawanych poprzedniego dnia w programie I, we wcześniejszych godzinach emisji.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

1

4

6

2

5

7

3

„Na czele tego pochodu
kroczyła agresywnie
zachowująca się młodzież,
wznosząca antypaństwowe
okrzyki”:

Wolności! Prawdy! Chleba!

Jerzy Jastrząb (Tadeusz Żukowski), „Cytat”

8

ŻELAZNO

„Solidarność” w podziemiu

Wprowadzenie stanu wojennego spowodowało rozbięcie legalnych struktur NSZZ „Solidarność”. Tworzenie struktur podziemnych trwało czasami wiele miesięcy. W Poznaniu Konspiracyjny Zarząd Regionu (utworzony w maju 1982 r.) oraz Tymczasowa Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność” Regionu Wielkopolska (utworzona w czerwcu 1982 r.) połączyły się 10 VIII 1982 r. w Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska. Na jego czele stanął Janusz Pałubicki, który ukrywał się do aresztowania w grudniu 1982 r. W czasie jego pobytu w więzieniu kierownictwo przejął Maciej Musiał. TZR NSZZ „Solidarność” Wielkopolska, w zmieniającym się składzie, działał do ponownej legalizacji „Solidarności” i wyboru statutowych władz związku w styczniu 1990 r. W latach 1984–1989 działała także w Poznaniu Międzyzakładowa Rada „Solidarności” kierowana przez Lecha Dymarskiego. Podziemne struktury NSZZ „Solidarność” funkcjonowały również w innych ośrodkach,

np. w Lesznie od lata do grudnia 1982 r. był to Tymczasowy Zarząd Regionu. Został on rozbity przez SB.

W 1982 r. w Koninie działał Konspiracyjny Zarząd Regionu. Jego członkowie oraz osoby związane z podziemnymi pismami „Azyl Wojenny” i „Opornik” zostały aresztowane w październiku 1982 r. Od 1983 do 1989 r. działała Regionalna Komisja Koordynacyjna NSZZ „Solidarność” w Koninie, którą kierował Ryszard Stachowiak. Z kolei 7 IX 1983 r. przedstawiciele NSZZ „Solidarność” z Kalisza, Konina i Sieradza powołali Międzyregionalną Komisję Koordynacyjną kierowaną przez ukrywającego się Antoniego Pietkiewicza z Kalisza. Pietkiewicz stał także na czele działającego od 1982 r. Tymczasowego Komitetu Koordynacyjnego NSZZ „Solidarność” Region Wielkopolska Południowa.

W Pile powstał w 1982 r. Regionalny Komitet Strajkowy NSZZ „Solidarność”. Na jego czele stał Jacek Ciechanowski, który ukrywał się do ogłoszenia amnestii latem 1983 r.

8.X.1982 r.

Za Tymczasowy Zarząd Regionu
Wielkopolskie NSZZ "Solidarność"
- Janusz Pażubicki -

[illegible]

ME 9887691

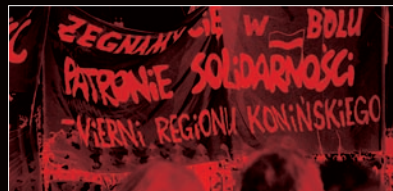
Włodysław Maria
4. Imiona rodziców
03 maja 1946 r.
5. Data urodzenia
Ligota ~ Ostrow Willy
6. Miejsce urodzenia / miejscowość pow.
żonaty
7. Stan cywilny
Kierowca
8. Zawód
KmiPMO Ostrow Willy
9. Osoba urodzona w tymże mieście

pieczęć: Komendant M
Jeszcze
24 marca 1974 r.
Data wydania
MF 0687691

Solidador

1. 2. 5. 6. 9. Ulotki wydawane przed podziemne struktury NSZZ „Solidarność” w Poznaniu. 3. Dowód osobisty przygotowany dla ukrywającego się w 1982 r. Janusza Pałubickiego wystawiony na nazwisko Marian Kubiak. 4. Napis na murze Akademii Muzycznej w Poznaniu wyzywający do protestów w dniu 10 XI 1982 r. 7. Transparent niesiony przez działaczy „Solidarności” z Konina podczas pogrzebu ks. Jerzego Popiełuszki, listopad 1984 r. 8. Szarfa wienca złożonego na grobie ks. Popiełuszki przez działaczy „Solidarności” z Poznania.

STRAIN · STRAIN · STRAIN · STRAIN · STRAIN · STRAIN · STRAIN · STRAIN · STRAIN · STRAIN

Solidarność

10 LISTOPADA - 8-godzinny strajk powszechny!
10 LISTOPADA - II rocznica rejestracji NSZZ „SOLIDARNOSC”
10 LISTOPADA - Dajcie przynajmniej 10 milionów Polaków!

SOLIDARNOŚĆ Bez Wt.

BOJKOTU WRONIE ZWIĄZKI!!! NAJBA KOLABORANTOM WRONY!!!

Aresztowania i procesy

W czasie stanu wojennego procesy polityczne toczyły się przed sądami cywilnymi, ale przede wszystkim przed wojskowymi. Oskarżonych stawiano m.in. przed Sądem Wojsk Lotniczych w Poznaniu, który swoją jurysdykcją obejmował województwa: konińskie, leszczyńskie, pilskie i poznańskie. Największy proces polityczny toczył się w tym sądzie wiosną 1983 r., gdy sądzono 27 studentów Politechniki Poznańskiej oskarżonych o działalność w Akademickim Ruchu Oporu oraz drukowanie i kolportowanie podziemnych czasopism i ulotek. W październiku 1983 r. toczył się natomiast proces Janusza Pałubickiego – przewodniczącego Tymczasowego Zarządu Regionu.

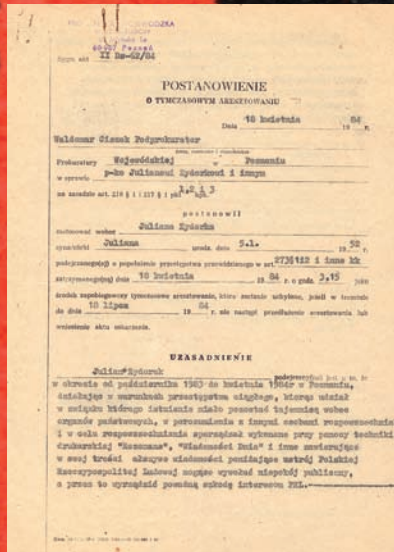
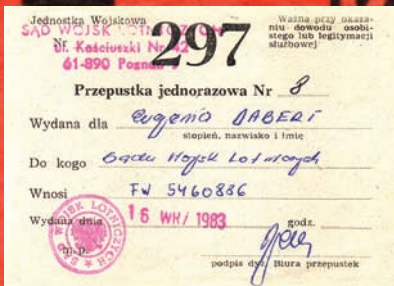
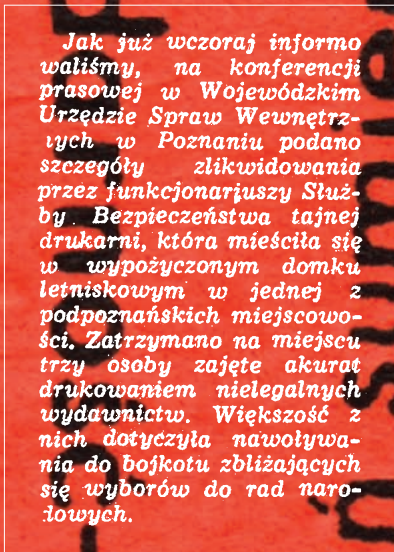
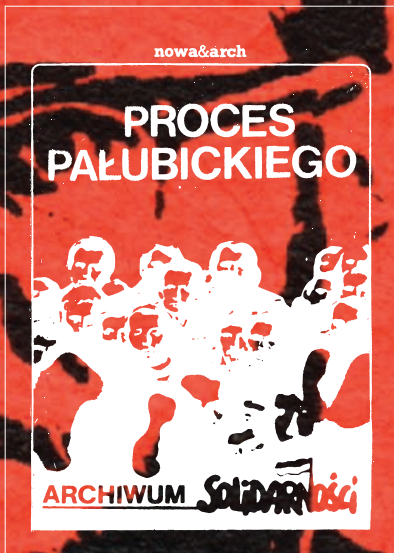
Przed sądem tym sądzono też 5 osób z Konina oskarżonych o wydawanie i kolportaż podziemnych pism „Azył Wojenny” i „Opornik”. Także w 1983 r. toczył się proces 7 osób – członków i współpracowników TZR NSZZ „Solidarność” w Lesznie.

W Sądzie Wojsk Lotniczych prowadzono ogółem 49 spraw, które objęły 129 osób. Część z nich amnestionowano w 1983 r.

Województwo kaliskie swoją jurysdykcją obejmował Sąd Śląskiego Okręgu Wojskowego we Wrocławiu. Z powodów politycznych postawiono przed nim co najmniej pięciu działaczy „Solidarności” z Kalisza i jednego z Ostrowa Wlkp.

Sprawy polityczne (przeważnie dotyczące udziału w demonstracjach ulicznych) rozpatrywały też kolegia ds. wykroczeń. Po ogłoszeniu w 1986 r. ostatniej amnestii dla więźniów politycznych kolegia przejęły prowadzenie spraw o takim charakterze.

1. Podziemna gazetka „Poznań” wydawana przez TZR z informacją o aresztowaniu m.in. Janusza Pałubickiego. 2. Okładka książki wydanej przez podziemne wydawnictwo NOWA zawierającej materiały z procesu Pałubickiego. 3. Janusz Pałubicki przywieziony w kajdankach na rozprawę do Sądu Wojsk Lotniczych w Poznaniu w październiku 1983 r. 4. Fragment notatki prasowej z oficjalnej gazety. 5. Przepustka umożliwiająca wejście na proces Pałubickiego. 6. Po rozprawie amnestyjnej „Solidarnych” w sierpniu 1983 r. Fotografia wykonana przed gmachem Sądu Wojewódzkiego w Poznaniu. 7. Postanowienie o tymczasowym aresztowaniu Juliana Zydorka. 8. Talon na paczkę żywnościową dla Juliana Zydorka wydany przez Areszt Śledczy w Poznaniu. 9. Julian Zydorek i Adam Pohl zatrzymani przez SB w trakcie drukowania „Rezonansu” w kwietniu 1984 r. Fotografia wykonana przez SB. W tle fragment znaczka wydanego przez podziemie.

Pomoc represjonowanym

Po wprowadzeniu stanu wojennego organizowano pomoc dla internowanych, aresztowanych i ich rodzin. Punkty pomocy tworzyły się spontanicznie, najczęściej przy ośrodkach duszpasterskich i parafiach. Na rzecz aresztowanych zbierano pieniądze wśród pracowników w zakładach pracy, za co groziły represje.

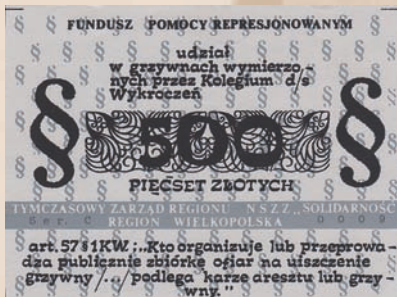
Ogromną pomocą były dary przekazywane z zagranicy. Do różnych diecezji w Polsce przysyłano odzież, środki czystości, lekarstwa i żywność. Stamtąd były rozdzielane wszędzie tam, gdzie istniały punkty pomocy charytatywnej.

Organizowano także pomoc prawną i akcje protestacyjne: hasła, gazetki, ulotki, napisy na murach itp., w których wyrażano powszechne żądania uwolnienia internowanych i więzionych oraz zaprzestania represji.

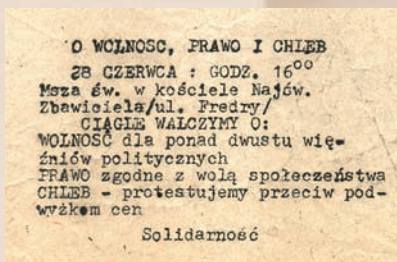
1. Ks. Czesław Białek – organizował pomoc dla uwięzionych i ich rodzin w kościele oo. Jezuitów w Poznaniu. 2. 3. 4. 5. Ulotki wydane przez podziemie upominające się o więźniów politycznych. 6. Ojcowie Honoriusz Kowalczyk i Tomasz Alekiewicz – dominikanie, którzy stworzyli ośrodek pomocy osobom represjonowanym i ich rodzinom. 7. Życzenia bożonarodzeniowe z 1982 r. podpisane przez o. Honoriusza i o. Tomasza. 8. Grupa oczekujących na wypuszczenie aresztowanych z Aresztu Śledczego przy ul. Młyńskiej w lipcu 1984 r. po ogłoszeniu amnestii.

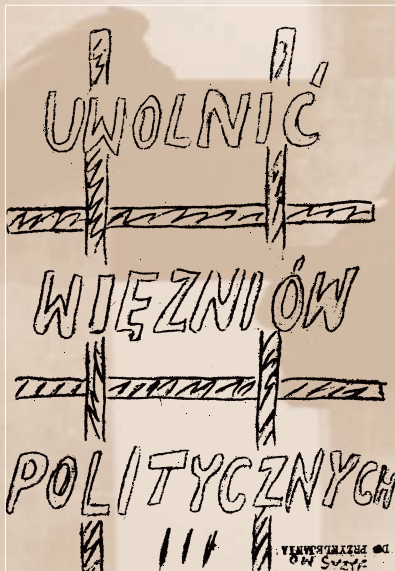
1

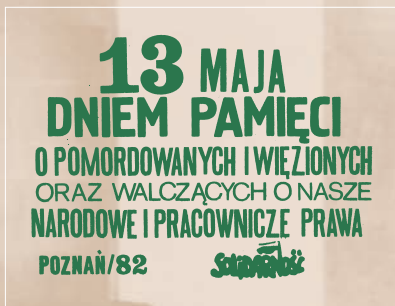
2

3

4

5

6

7

8

Ofiary śmiertelne

W wyniku działań aparatu bezpieczeństwa w Wielkopolsce śmierć poniosło kilka osób. Tylko w jednym przypadku, Wojciecha Cieślewicza [1], prokuratura ustaliła, że śmierć była wynikiem działania funkcjonariuszy ZOMO. Został on pobity podczas demonstracji 13 II 1982 r. i zmarł w szpitalu. Z działaniami MO lub SB środowiska opozycyjne wiązały także śmierć Jerzego Karwackiego (pracownik HCP), Piotra Majchrzaka [3] (zmarł w wyniku pobicia na ul. Fredry w maju 1982 r.), Jana Ziółkowskiego (zmarł po pobiciu na komisariacie MO w marcu 1983 r.) oraz o. Honoriusza Kowalczyka [2] (zmarł w maju 1983 r. na skutek obrażeń doznanych w czasie wypadku samochodowego).

Ad. 7.

W dniu 18 maja br. w szpitalu na ul. Lutyckiej zmarł 19-letni Piotr Majchrzak - uczeń Technikum Ogrodniczego w Poznaniu. Matka wymienionego - Teresa Majchrzak - nauczycielka Przedszkola nr 39 twierdzi, że zmarł on na skutek pobicia przez funkcjonariuszy ZOMO w dniu 12 bm. o godz. 21,00 na ul. Fredry w pobliżu kościoła. Dotarła ona do świadków zdarzenia, którzy twierdzą, że patrol MO zatrzymał go w momencie, gdy biegł on do nadjeżdżającego tramwaju nr 8. Pomiędzy funkcjonariuszami a P.Majchrzakiem dojdło do ostrej wymiany zdań. Funkcjonariusze użyli pałek służbowych. Świadkowie twierdzą, że P.Majchrzak bronił się stosując karate/był członkiem klubu karate "Feniks". Po utracie przez niego przytomności funkcjonariusze wezwali pogotowie, które odwoziło go do szpitala. Osoby będąc świadkami zdarzenia w rozmowie z matką P.Majchrzaka zastrzegły, że w obawie przed ewentualnymi represjami nie zgodzą się na oficjalne przedstawienie wersji zdarzenia. Rodzice nie zamierzają również nadawać tej sprawie rozgłosu. Pogrzeb odbędzie się w dniu 21 bm. o godz. 12,00 na cmentarzu w Miłoszowie. Sprawa ta jest przedmiotem szerokiego komentarzy w środowisku nauczycieli przedszkoli oraz pracowników Wydziału Oświaty i Wychowania.

/ppor. W.Kazimierzczak - 19.05.1982r./.

Wyk.w 2-oh. szp.

ZASTĘPCA KIEROWNIKA
Wydziału Oświaty i Wychowania
dr inż. H. Dąbka

13 lutego 1982 roku
klękając przed pomnikiem
Poznańskiego Czerwca 1956
obok zdeptanej policyjnym butem
wiązanki biało-czerwonych goździków
usłyszałem nad sobą
dobitne:

– Dokumenty!

Wtedy gwałtownie
zderzyły się we mnie
dwie sprzeczności:
w ułamku sekundy już byłbym
otworzył dowód osobisty
duszy

i w tym samym momencie

otworzył się we mnie

Dowód Osobisty

Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

Wbiegło do niego

dwóch funkcjonariuszy

Milicji Obywatelskiej

wlokąc z powrotem

za włosy

moje imię i nazwisko,

za którym wypełzły,

zmasakrowane uderzeniami pięści,

adres

i miejsce pracy.

Jerzy Jastrząb (Tadeusz Żukowski),

„Przed Pomnikiem Czerwca '56”

Po lewej dokument, w którym opisano okoliczności pobicia P. Majchrzaka według ustaleń SB z maja 1982 r. **Na sąsiedniej stronie w tle** obchody rocznicy Czerwca '56 na dziedzińcu kościoła oo. Dominikanów w 1986 r. oraz ulotka z wykazem ofiar stanu wojennego wydana przez podziemie.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

Pielgrzymki papieskie

W dniach od 16 do 23 VI 1983 r. papież Jan Paweł II odwiedził Ojczyznę. 20 VI 1983 r. przybył do Poznania, aby beatyfikować Urszulę Ledóchowską, której powołaniem było wychowanie młodzieży. Niezmierzone tłumy ludzi przybyły na uroczystości na Łęgach Dębińskich. Papież, któremu władze nie zezwoliły na modlitwę pod pomnikiem Ofiar Czerwca 1956 r. podczas homilii powiedział: „Wyznanie Piotrowe wyraziło się w dziejach miasta poprzez budowę pomnika Najświętszego Serca Jezusowego. [...] Dziś na tym miejscu stanęły dwa krzyże na pamiątkę ofiar z 1956 roku. Z różnych motywów – ze względu na dawniejszą i bliższą przeszłość – to miejsce czczone jest przez społeczeństwo Poznania i Wielkopolski. Pragnę i ja również uklęknąć w duchu na tym miejscu i złożyć cześć”.

Kolejna, trzecia pielgrzymka papieża do Polski odbywała się w dniach 8–14 VI 1987 r. Jan Paweł II odwiedził m.in. Szczecin, Gdynię, Westerplatte i Gdańsk. Wszędzie był oczekiwany przez ogromne rzesze wiernych, wśród których byli Wielkopolanie z symbolami „Solidarności”.

Na sąsiedniej stronie po lewej i w tle Msza św. na Łęgach Dębińskich w Poznaniu 20 VI 1983 r. Po prawej Msza św. na Zaspie w Gdańsku i przemarsz ulicami Gdańska 12 VI 1987 r.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

Prasa podziemna

Od pierwszych dni stanu wojennego działacze „Solidarności”, NZS oraz innych grup i organizacji podziemnych wydawali podziemne czasopisma. Największym ośrodkiem wydawniczym w Wielkopolsce był Poznań, gdzie do 1989 r. ukazywało się ponad 160 tytułów periodyków. Wśród najdłużej ukazujących się pism podziemnych były: „Obserwator Wielkopolski” (1982–1990), „Solidarność Walcząca” (1983–1990), „Głos SKOS-ów” (1982–1989), „Biuletyn Wojenny” (1982–1988) i „Veto” (1982–1988).

Prasa podziemna była też wydawana w innych ośrodkach na terenie Wielkopolski, m.in. w Gnieźnie, Kaliszu, Koninie, Lesznie, Ostrowie Wlkp., Pile, Śremie i Wschowie.

Na sąsiedniej stronie winiety prasy konspiracyjnej wydawanej przez wielkopolskie struktury NSZZ „Solidarność”, „Solidarność Walcząca”, NZS oraz środowiska opozycyjne w latach 1982–1989. **Na zdjęciach** sprzęt drukarski i nakład „Rezonansu”, gazetki NSZZ „Solidarność” w poznańskim zakładzie „Telkom-Telettra”, znalezione przez SB w czasie najścia na podziemną drukarnię w domku letniskowym w Puszczykówku w nocy 18 IV 1984 r. **W tle** pismo Szkolnych Kół Oporu Społecznego „Wiraż” z 1982 r. i powielacz, na którym drukowano pismo „Solidarni”, znaleziony podczas rewizji SB w domu Włodzimierza Paszkiewicza w Poznaniu przy ul. Ściegiennego 26 II 1983 r.

Jesteś przestępcą, gdyż ulotna
ulotka
twojego życia

zapisana głosem sumienia
łamie
dekret o stanie

wojennym,
mówiąc twemu

oprawcy:
jesteś przestępcą.

Jerzy Jastrząb (Tadeusz Żukowski), „Jesteś przestępcą”

CDARSZ

5.04.1982

Dnia 21.03.1982 odbył

Oto r
ku Ka
czasi
za m
bisku
Papie
wszys
"Sto
oacier

KONINSKI BIULETYN INFORMACYJNY

1

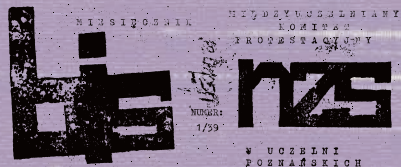
SOLIDARNOŚĆ WALCZĄCA Nr 5, wzniesień 1983r.
NIEZALEŻNE PISMO TER "ZIEMIA WSCHOWSKA" NSZZ "SOLIDARNOŚĆ"
Wschowa - Góra Błaska - Szawa Błaska - Leszno - Nakład 1500 egz.

nr 1 **BEZ CENZURY** 4.06.82.

Dwutygodnik NSZZ "SOLIDARNOŚĆ"
Reg. Południowa Wielkopolska

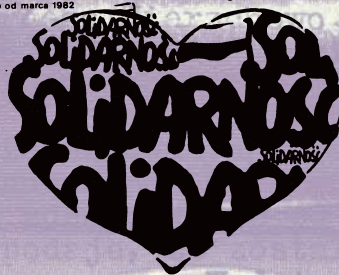
Międzyzakładowa Rada Solidarności w Poznaniu Nr 3, Poznań 30 marca 1984

KOMUNKAT

BIULETYN WOJENNY *wydanie specjalne*

Miesięcznik Solidarności Wyższych Uczelni Poznania Nr 70 Grudzień 1987
Ukazuje się od marca 1982

kierun
jakim
zestnym
awał
przyjaz
ców,
zleku
dzie

Kultura niezależna

Jednym z aspektów niezależnej działalności była aktywność kulturalna. Poza cenzurą wydawano pisma literackie, powstały niezależne grupy fotografików i plastyków. Ważną rolę odgrywał w Poznaniu Teatr Ósmego Dnia. Po wprowadzeniu stanu wojennego funkcjonowało w mieście kilka podziemnych oficyn, m.in. Oficyna Wydawnicza „Syzyf”, Wydawnictwo „Spółdzielnia”, Wydawnictwo „Głosy”, Wydawnictwo CND, Niezależna Inicjatywa Wydawnicza „Errata”, Samodzielna Oficyna Literacka i Wydawnictwo im. Lecha Zondka. W Pile działała natomiast Wielkopolska Inicjatywa Wydawnicza, która w swoich publikacjach podawała Poznań jako miejsce wydania.

Ważną rolę opiniotwórczą odgrywał „Czas Kultury” wydawany od 1985 r. W Poznaniu ukazywały się także czasopisma młodych literatów, np. „Już Jest Jutro” i „Woskówka”.

Miejscem prezentowania wystaw lub występów niezależnych teatrów były często kościoły, np. Teatr Ósmego Dnia dawał przedstawienia w kościele pw. św. Maksymiliana Kolbego w Koninie i kościele pw. św. Rodziny w Pile. Z kolei Konfraternia im. ks. Jerzego Popiełuszki przy konińskiej parafii pw. św. Wojciecha organizowała wystawy.

1. Monodram Mieczysława Voita w poznańskim kościele oo. Dominikanów 27 VI 1986 r. 2. Wykład prof. Janusza Ziółkowskiego w sanktuarium w Biechowie w czerwcu 1985 r. 3. Ewa Wójciak w spektaklu „Wzlot” wystawianym przez Teatr Ósmego Dnia w kościele oo. Dominikanów w Poznaniu. 4. Okładka książki wydanej w Poznaniu przez niezależne Wydawnictwo im. Lecha Zondka. 5. Pierwsza strona wydawanego w Poznaniu niezależnego pisma „Czas Kultury”. 6. Winieta podziemnego pisma „Już Jest Jutro” wydawanego w Poznaniu. 7. Pierwsza strona podziemnego poznańskiego pisma „Veto”. 8. Otwarta torba z zarekwirowanymi przez SB książkami i czasopismami przewożonymi przez Włodzimierza Filipka i Jana Plewę w październiku 1986 r.

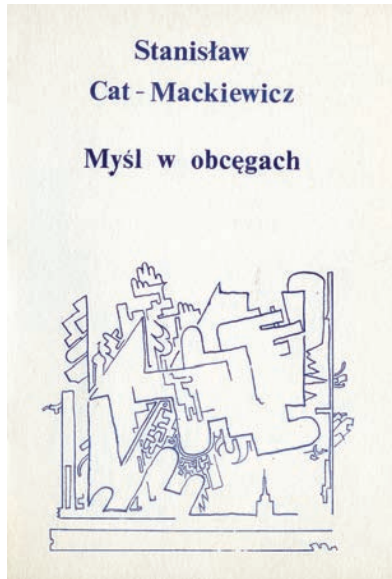
1

2

3

4

5

6

7

8

Radio Solidarność

12 V 1982 r. o godz. 22.00 nadana została pierwsza audycja Radia „Solidarność” w Poznaniu. Początkowo program przygotowywali redaktorzy podziemnego „Obserwatora Wielkopolskiego”, natomiast inny zespół zajmował się stroną techniczną funkcjonowania Radia. Po nadaniu kilku audycji materiały do emisji opracowywały następnie inne osoby. Radio „Solidarność” w Poznaniu było prawdopodobnie pierwszym podziemnym radiem, które emitowało audycje na fonii programu TV. Dzięki temu zwiększyła się ich częstotliwość. Czas nadawania wynosił przeważnie około 10 minut. Do końca 1982 r. SB odnotowała w Poznaniu 42 audycje podziemnego Radia.

Oprócz programów nadawanych na falach TV przygotowywano też audycje emitowane przez głośniki, np. 28 VI 1984 r. nadano audycję przeznaczoną dla osób tymczasowo aresztowanych z powodów politycznych i przetrzymywanych w Areszcie Śledczym przy ul. Młyńskiej, a 4 X 1985 r. wyemitowano program w auli UAM podczas inauguracji roku akademickiego na Akademii Medycznej. Rozpracowywaniem poznańskiego Radia „Solidarność” zajmowali się funkcjonariusze Wydziału II KW MO w ramach SOR krypt. „Pająk” (wspólnie z wydziałami III, IV i V). Jedyna wpadka podziemnego Radia w Pozna-

niu nastąpiła 28 XI 1984 r. Po nadaniu audycji zatrzymano Pawła Napieralskiego, który posiadał przy sobie nadajnik. Radio „Solidarność” w Poznaniu zawiesiło działalność 20 XI 1985 r. Od 1984 r. w Poznaniu funkcjonowało również Radio „Solidarność Walcząca”. Poza Poznaniem Radio „Solidarność” działało w Pile. W latach 1982–1983 nadano tam 6 audycji. Jednym z jego organizatorów był Jacek Ciechanowski. Z kolei w Koninie Radio „Solidarność” uruchomiono w 1988 r., a w Ostrzeszowie (województwo kaliskie) audycje podziemnego radia nadawano w latach 1987–1989.

1. Schemat montażu nadajnika radiowego. 2. Megafon i magnetofon wykorzystane do wyemitowania audycji Radia „S” dla więźniów politycznych przetrzymywanych w Areszcie Śledczym przy ul. Młyńskiej w Poznaniu w czerwcu 1984 r. 3. 5. 7. Sprzęt do nadawania audycji Radia „Solidarność”. 4. Samochód-taksówka zespołu radia „Solidarność” do przewożenia sprzętu i szybkiego przemieszczania się po mieście – fotografia wykonana przez SB. 6. Zawiadomienie o audycji Radia „Solidarność” w Koninie opublikowane w piśmie „Solidarni – Konin”. W tle nadajnik radiowy oraz ulotka informująca o pierwszej audycji poznańskiego Radia „Solidarność”.

Oazy wolności

Natychmiast po wprowadzeniu stanu wojennego – za sprawą specjalnych instrukcji i decyzji podjętych 15 grudnia 1981 r. podczas spotkania Rady Głównej Episkopatu Polski – Kościół katolicki udostępnił swoje świątynie, klasztory, domy parafialne oraz salki katechetyczne na rzecz zmieniających się potrzeb społeczeństwa dotkniętego (w różny sposób) restrykcjami stanu wojennego. W latach osiemdziesiątych Kościół ze swą infrastrukturą wspierał opozycję i opór społeczny, stanowiąc alternatywę dla oficjalnego życia społeczno-politycznego i kulturalnego. Aktywnie działały m.in. duszpasterstwa ludzi pracy, duszpasterstwa środowisk twórczych, duszpasterstwa akademickie, duszpasterstwa nauczycieli i wychowawców oraz Komisja Charytatywna biskupa Czesława Domina i jej ogniwa terenowe. W salkach katechetycznych i kościołach organizowano wystawy, prelekcje, sztuki teatralne, występy muzyczne i koncerty, recytacje poetyckie, wykłady historyczne odkrywające przed słuchaczami białe plamy z dziejów najnowszych.

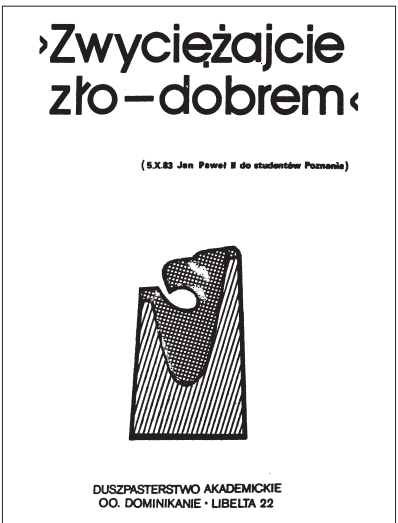
1. Żłóbek u Dominikanów w Poznaniu w grudniu 1983 r.
2. Żłóbek w dominikańskim kościele w Poznaniu w grudniu 1981 r.
3. Grób Pański u Dominikanów w Poznaniu, Wielkanoc 1982 r.
4. Grób Pański w kościele pw. Najświętszej Marii Panny w Poznaniu, Wielkanoc 1985 r.
5. Zawiadomienie Duszpasterstwa Akademickiego oo. Dominikanów o uroczystościach religijnych.
6. 11. Pielgrzymka ludzi pracy do Częstochowy.
7. Grób Pański w kościele oo. Franciszkanów w Gnieźnie, Wielkanoc 1982 r.
8. Pielgrzymka ludzi pracy z Konina w Częstochowie, 1985 r.
9. 10. Uroczystości w sanktuarium w Biechowie w 1986 r.

1

2

5

8

9

3

6

10

4

7

11

Niepokorna młodzież

Wprowadzenie stanu wojennego spotkało się z silnym oporem środowisk młodzieżowych. W Poznaniu powstawały liczne podziemne grupy i organizacje. Na wyższych uczelniach podziemną działalność prowadził NZS, a także m.in. Akademicki Ruch Oporu, Front Patriotyczny, Narodowa Organizacja Wyzwoleńcza „Lechia”. W poznańskich szkołach średnich w latach 1982–1984 aktywną działalność prowadziła Konfederacja Młodej Polski „Rokosz”, a w latach 1982–1989 działały Szkolne Koła Oporu Społecznego. Podziemne organizacje młodzieżowe powstawały również w innych miejscowościach, np. w Koninie w 1982 r. działała organizacja „Korona”. Studenci i uczniowie brali udział w demonstracjach ulicznych, akcjach ulotkowych i malowaniu napisów na murach. Jednym z przejawów oporu był sprzeciw wobec ponawianych co pewien czas działań władz zmierzających do usuwania krzyży ze szkół. W 1984 r. akcje protestacyjne prowadziła w Poznaniu m.in. Uczniowska Akcja na rzecz Krzyży w Szkołach, a w 1986 r. Komitet Obrony Krzyży. Inną formą sprzeciwu było tworzenie niezależnego harcerstwa, np. w 1985 r. powstała w Koninie Polska Organizacja Harcerska utworzona przez harcerzy usuniętych z ZHP za noszenie mundurów podczas uroczystości kościelnych. Z pomocą działaczy opozycji przez wiele lat prowadzili działalność w ramach POH.

W latach 1983–1985 na wyższych uczelniach tworzone samorządy studentów, w działalność których zaangażowało się wielu członków NZS. Aktywność samorządów, wpływ studentów na wybór władz uczelni oraz prowadzenie pod przykryciem legalnej organizacji działalności niezależnej spowodowało, że władze PRL zmieniły w 1985 r. ustawę o szkolnictwie wyższym. Na jej podstawie rozwiązano wszystkie samorządy. Od 1987 r. odbudowywano podziemne struktury NZS na poznańskich uczelniach. 19 IV 1987 r. zawiązała się Poznańska Rada NZS, a po strajku w maju 1988 r. NZS stał się organizacją jawną o charakterze masowym.

1. Działacze SKOS-u trzymają transparent w czasie wiecu NZS w Collegium Novum UAM w 1989 r. 2. Uczestnicy Ruchu „Wolność i Pokój” z transparentem podczas manifestacji 1 V 1987 r. przed kościołem pw. Najświętszego Zbawiciela w Poznaniu. 3. Pikietą działaczy SKOS-u w 1989 r. 4. Ulotka podziemna Szkolnych Kół Oporu Społecznego. 5. Ulotka wydana przez podziemie po rozwiązaniu NZS w lutym 1982 r. 6. Ulotka SKOS-u z Poznania. 7. Ulotka opublikowana przez podziemne organizacje studenckie w Poznaniu. W tle krzyże usunięte ze szkół w latach osiemdziesiątych umieszczone przy ołtarzu w kościele pw. św. Jana Chrzciciela w Owińskach k. Poznania.

1

2

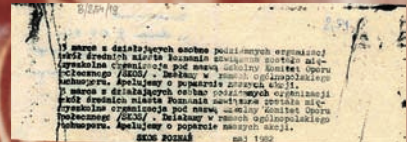
3

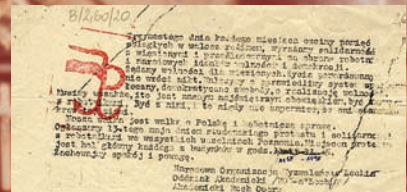
4

5

6

7

KRZYŻE

ZDĘTE W CZASIE
STANU WOJENNEGO
A SZKOLE PODSTAWOWE

Życie codzienne w czasach „normalizacji”

W połowie lat osiemdziesiątych pogłębiał się kryzys gospodarczy, brakowało podstawowych towarów, przed sklepami tworzyły się nadal ogromne kolejki. Część towarów, zwłaszcza żywność, sprzedawano w systemie reglamentacji. Reforma gospodarcza nie przyniosła poprawy sytuacji gospodarczej, wzrastała inflacja. Władze podjęły próbę wyjścia z zapaści, ogłaszając tzw. II etap reformy gospodarczej. Poddane pod referendum w październiku 1987 r. propozycje zmian ekonomicznych nie spotkały się z akceptacją społeczną.

Obok wycinki z prasy oficjalnej. **Poniżej** nielegalny rysunek satyryczny komentujący sytuację ekonomiczną w latach osiemdziesiątych. **Na zdjęciu** pusty sklep mięsny podczas kryzysu w latach osiemdziesiątych. **1. 2. 3. 4.** Kartki i talony na artykuły reglamentowane w latach osiemdziesiątych. **5.** Nielegalny znaczek ośmieszający tempo reformy gospodarczej przeprowadzanej przez władze PRL.

WZORAI W ENERGETYCE

16 STOPIEŃ ZASILANIA

„OTEX” PROPONUJE:

Dziecięce buciki zamiast do szafy
zanieśmy do sklepu na Szkolną

REGLAMENTACJA TŁUSZCZÓW

Ministerstwo Handlu Wewnętrznego i Usług, mając na uwadze żądanie społeczne oraz zagwarantowanie ludności za kupu tłuszczów roślinnych i zwierzęcych, wprowadza z dniem 1. 2. 1982 r. jednolitą reglamentację tych artykułów na terenie całego kraju. Ustala się miesięczną normę wymienną, wynoszącą: — 375 g smalcu lub margaryny, lub 1 opakowanie oleju. Artykuły te będzie można nabyć na odciinek nr 30 kart zaopatrzenia typu „P”.

Urząd Wojewódzki w Poznaniu

TALON 298222

OBUWIE

1 para

1. Talon ważny na terenie województwa poznańskiego.

2. W wypadku utraty talonu, duplikaty wydawane nie będą.

PZOK 3 - 432202

KARTA BENZYNOWA

TYP-3

data wyd. karty 1989-8

podpis wyd. karty

0306-149

MARZEC-T	LUTY-T	STYCZEN-T	GRUDZIEŃ-T	LISTOPAD
DOŁATEK	DOŁATEK	DOŁATEK	DOŁATEK	DOŁATEK
CPN-3	CPN-3	CPN-3	CPN-3	CPN-3
Bezryna	Bezryna	Bezryna		
MARZEC-T	LUTY-T	STYCZEN-T		
C-3	C-3	C-3		
Bezryna	Bezryna	Bezryna		
MARZEC-T	LUTY-T	STYCZEN-T		
B-3	B-3	B-3		
Bezryna	Bezryna	Bezryna		
MARZEC-T	LUTY-T	STYCZEN-T		
A-3	A-3	A-3		

TALON Nr 125421

Serie B

POWIERZAM TALON UPWAŻNIENIA DOSTAWCE SUROWCÓW WYDZIAŁOWYM SKŁEPIE HANDLU DETALICZNEGO. WYKAZ SKŁEPÓW I ASORTYMENT TOWARÓW ZNAJDUJE SIĘ W JEDNOSTCE SKUPU SUROWCÓW WOTRNYCH.

100 zł,-

(sto złotych)

ZAKUP WYROBÓW PRZEMYSŁOWYCH WINIEN BYĆ ZREALIZOWANY W WYDZIAŁOWYM SKŁEPIE HANDLU DETALICZNEGO.

O.S. Samopomoc Chłopska Spółdzielczość Pracy Olszów: Przedsiębiorstwa Sprzętów Włóknistych w Poznaniu

Przyk. data 12.04.1989 r.

Mięso	Mięso	Mięso	Mięso
500 g	300 g	300 g	300 g
1989-8	1989-8	1989-8	1989-8
M-I			Mięso
			200 g
			1989-8
Rezerwa	Wol. Ciel. z kością	Wol. Ciel. z kością	Mięso
3	300 g	400 g	200 g
1989-8	1989-8	1989-8	1989-8

Opór społeczny w czasach „normalizacji” 1983–1989

Po zniesieniu stanu wojennego władze PRL prowadziły politykę, której celem miała być tzw. normalizacja. Jednak przez wiele lat trwał opór społeczny. Jego przejawem były m.in. demonstracje uliczne. W Poznaniu organizowano je przede wszystkim po mszach 1 V, 28 VI, 31 VIII i 13 XII. W miarę upływu czasu liczba ich uczestników się zmniejszała. W latach 1985–1987 można było zauważyć mniejszą ilość rozrzucanych ulotek i napisów malowanych na murach. W tym czasie do największych demonstracji doszło 1 V 1985 r., w czerwcu 1986 r. (obchody 30. rocznicy Poznańskiego Czerwca 1956 r., w tym triduum w kościele oo. Dominikanów) oraz 1 V 1987 r. W październiku 1987 r. głośną akcję (tzw. akcję tramwaj) przeprowadził Ruch „WiP” i grupa uczniów szkół średnich. Wywiesili oni na zewnątrz tramwaju jadącego ul. Armii Czerwonej (obecnie Św. Marcin) transparent z napisem: „Uwolnić więzionych za sprzeciw sumienia wobec służby i przysięgi wojskowej”. Ponowny wzrost aktywności środowisk opozycyjnych nastąpił w 1988 r. Zwiększyła się wówczas ilość kolportowanych ulotek i demonstracji ulicznych.

1

2

3

4

1. Manifestacja 1 V 1986 r. po wyjściu z poznańskiej Fary. 2. Manifestacja 1 V 1987 r. przed kościołem Najświętszego Zbawiciela w Poznaniu. 3. 7. Obchody 30. rocznicy Poznańskiego Czerwca 1956 r. w kościele pw. Matki Boskiej Bolesnej w Poznaniu. 4. Krzyż z kwiatów ułożony w Poznaniu 28 VI 1986 r. 5. ZOMO blokuje przejście antypochoду 1 V 1986 r. w Poznaniu. 6. 14. Obchody 30. rocznicy Poznańskiego Czerwca 1956 r. na Ostrowie Tumskim w Poznaniu. 8. Manifestacja na ul. Fredry w Poznaniu 31 VIII 1988 r. 9. Demonstracja 1 V 1988 r. na ul. Głogowskiej w Poznaniu. 10. Demonstracja na Starym Rynku w Poznaniu 22 I 1989 r. 11. Pikieta przeciwko PZPR 22 I 1989 r. w Poznaniu. 12. Akcja wywieszenia transparentu przeciwko obowiązkowej służbie wojskowej w tramwaju linii nr 21 przeprowadzona w Poznaniu w październiku 1987 r. 13. Manifestacja 1 V 1987 r. przed kościołem pw. Najświętszego Zbawiciela w Poznaniu. 15. Demonstracja w dniu 22 I 1989 r. na ulicach Poznania. 16. Zamalowywanie oficjalnej tablicy na budynku KW PZPR w Poznaniu w 1989 r.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

5

9

13

6

10

14

7

11

15

8

12

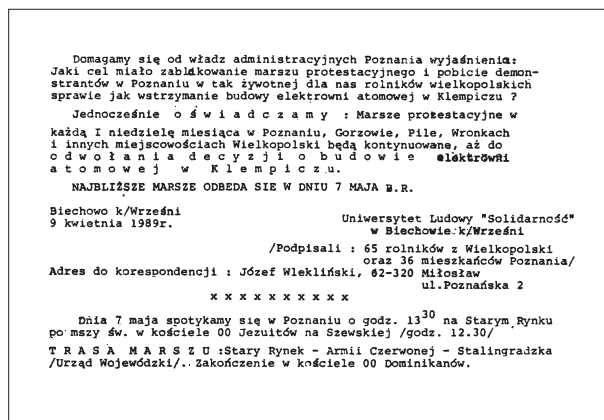
16

Klempicz – Nie!

Katastrofa w elektrowni atomowej w Czarnobylu w kwietniu 1986 r. spowodowała m.in. zwiększenie zainteresowania społecznego problematyką ekologiczną. W Wielkopolsce największe zaniepokojenie budziły plany budowy elektrowni atomowej w Klempiczu (woj. pilskie) oraz składowiska materiałów radioaktywnych w bunkrach niedaleko Międzyrzecza (woj. gorzowskie). Protesty przeciwko tym planom nasilały się od 1987 r. Wyrażały się one poprzez akcje petycyjne, ulotkowe, pikiety, manifestacje i demonstracje uliczne. Ich organizowaniem zajmowały się np. Wielkopolskie Seminarium Ekologiczne, Ruch „Wolność i Pokój”, Polska Partia Socjalistyczna, NZS, Solidarność Walcząca, Wielkopolska Akcja Obywatelska, „Solidarność” i „Solidarność” RI. Apogeum protestów nastąpiło w 1989 r. Demonstracje ekologiczne (legalne lub nielegalne) odbyły się m.in. 16 III i 2 IV 1989 r. Ta ostatnia została najpierw zablokowana na poznańskim Starym Rynku, a następnie spacyfikowana przez ZOMO. Ostatecznie władze zrezygnowały z planów budowy elektrowni atomowej w Klempiczu.

1

2

1. Winieta niezależnego pisma „Wielkopolski Informator Ekologiczny” wydawanego przez Wielkopolskie Seminarium Ekologiczne w Poznaniu. 2. Ulotka dotycząca spacyfikowania demonstracji ekologicznej 2 IV 1989 r. i zapowiadająca kolejny protest. Na sąsiedniej stronie fotografie z demonstracji ekologicznych w 1989 r. w Poznaniu.

Poznańskie happeningi

Organizatorzy happeningów w Poznaniu nawiązywali do działań wrocławskiej Pomarańczowej Alternatywy. Grupa organizująca takie akcje (głównie studenci i uczniowie szkół średnich) w 1988 r. występowała pod nazwą Mathias Rust Komando. Pierwszy happening odbył się 8 III na ulicy Półwiejskiej z okazji Dnia Kobiet, 21 III happeneryzy powitali wiosnę, a 7 IV wyszli z transparentem pod hasłem „Babciu dlaczego masz taką dużą palę?”. W wyniku działań SB nie udało się zaplanowany na 2 V happening pt. „Gemol idzie na wojnę”. W 1989 r. inicjatorami podobnych działań były m.in.: Młodzieżowa Organizacja KPN, Szkolne Koła Oporu Społecznego oraz Inicjatywa Działań Niekonwencjonalnych. Zorganizowano wówczas m.in. takie happeningi jak: „Pieriebrojka” (22 II), „Pogrzeb przyrody polskiej” (15 III), „Sąd nad Marzanną” (1 IV) i „Adolf Stalin” (8 V).

1. Happening „Babciu dlaczego masz taką dużą palę?”, 21 III 1988 r. 2. Happening na wiosnę 1989 r. 3. Happening „Pieriebrojka”, 22 II 1989 r. 4. Pikiet „Plajdętu” w 1989 r. 5. Powitanie wiosny 1989 r. 6. Happening „Sąd nad Marzanną”, 1 IV 1989 r. Marzanna przypominająca gen. Jaruzelskiego pod pręgierzem na poznańskim Starym Rynku.

1

2

3

4

6

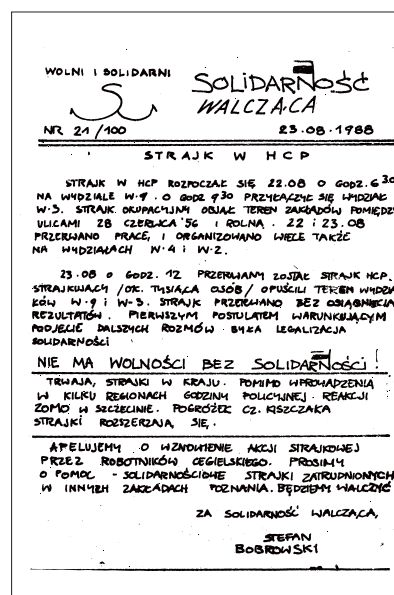
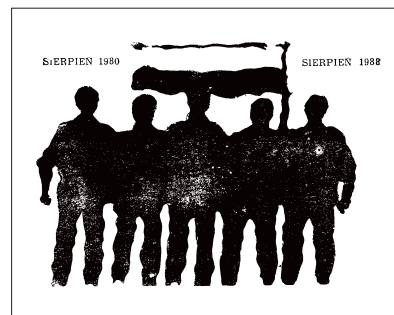

5

Strajki i protesty wiosną i latem 1988

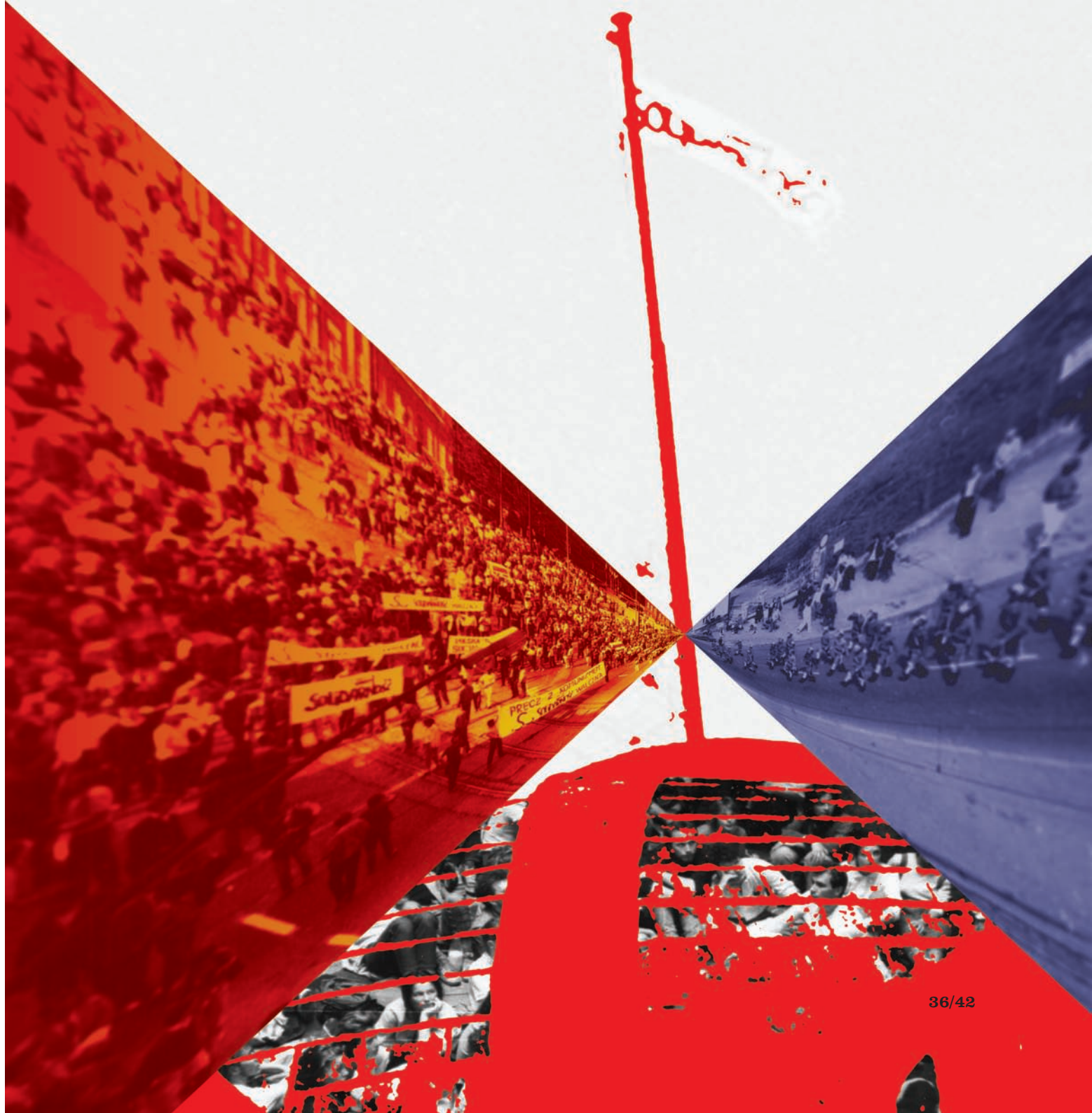
Wiosną 1988 r. doszło do fali strajków w wielu zakładach pracy w Polsce. Największe protesty miały miejsce w Stoczni Gdańskiej i Hucie im. Lenina w Krakowie. Protesty o charakterze ekonomicznym (np. tzw. przerwy w pracy, odmowa odbioru wynagrodzenia, podpisywanie petycji) odbyły się m.in. w spółdzielniach transportu wiejskiego w Kaliszu i Kościanie (11 V) oraz w Kombinacie Budowlanym w Koninie (16 V). Działające w Poznaniu organizacje opozycyjne zorganizowały 1 V mszę w kościele pw. Matki Boskiej Bolesnej i demonstrację, w czasie której wznoszono okrzyki popierające strajki w innych ośrodkach. Została ona spacyfikowana przez ZOMO. Studenci UAM organizowali wiece, a 9 V strajk w Collegium Maius. W czasie jego trwania zawieszono flagę z napisem „Solidarność” na maszcie usytuowanym na kopule tego budynku.

Kolejna fala protestów przeszła przez Polskę w sierpniu 1988 r. 22–23 VIII strajk podjęła także załoga HCP (fabryki W3 i W9). Na teren zakładu przedostali się m.in. Janusz Pałubicki i Maciej Frankiewicz. Strajk wspierały TZR NSZZ „Solidarność” Wielkopolska, Solidarność Walcząca i PPS. Zawięzało się także Strajkowe Porozumienie Grup Opozycyjnych. Strajk wybuchł też 18 VIII w ZNTK w Ostrowie Wlkp., a 23 VIII w Kopalni Soli w Kłodawie. Na wiecu załogi Fabryki Urządzeń Mechanicznych „Ponar” w Ostrzeszowie 19 VIII zmieniono nazwę działającego tam oficjalnego związku zawodowego na NSZZ „Solidarność” oraz proklamowano pogotowie strajkowe.

Na lewym trójkącie demonstracja ugrupowań opozycyjnych na ul. Głogowskiej w Poznaniu 1 V 1988 r. Na prawym trójkącie oddział ZOMO idący w kierunku tychże demonstrantów. W tle flaga „Solidarność” zawieszona 9 V 1988 r. na maszcie znajdującym się na kopule Collegium Maius UAM przy ul. Fredry w Poznaniu. Na fotografii pod kopułą uczestnicy strajku w Collegium Maius 9 V 1988 r. Powyżej ulotki informujące o strajkach w sierpniu 1988 r.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

Odbudowa Solidarności

Od 1986 r. działacze „Solidarności” podejmowali próby jawnej działalności. 30 IX 1986 r. powstała w Koninie jawna Tymczasowa Regionalna Rada NSZZ „Solidarność”, 16 X 1986 r. Tymczasowa Rada NSZZ „Solidarność” w Pile, 22 X 1986 r. Wielkopolska Rada „Solidarności” w Poznaniu, a 13 XII 1986 r. wznowiło jawną działalność Prezydium Zarządu Regionu NSZZ „S” w Lesznie. Dopiero protesty studentów i robotników w 1988 r. przyczyniły się do tworzenia na szerszą skalę jawnych struktur obu organizacji.

1 X 1988 r. utworzono jawny Regionalny Ośrodek Konsultacyjno-Informacyjny NSZZ „Solidarność” w Poznaniu, a 14 X 1988 r. ujawniono nazwiska członków Tymczasowego Zarządu Regionu NSZZ „Solidarność” Wielkopolska.

Jawne struktury NSZZ „Solidarność” powstały też w innych regionach.

25 X 1988 r. – utworzono Regionalny Komitet Organizacyjny NSZZ „Solidarność” w Koninie.

21 XII 1988 r. – Międzyzakładowy Komitet Koordynacyjny powołał Ośrodek Konsultacyjno-Informacyjny NSZZ „Solidarność” w Pile. 1988 r. – Tymczasowy Zarząd Regionu NSZZ „Solidarność” w Lesznie podjął jawną działalność.

14 I 1989 r. – zawiązał się Komitet Organizacyjny Tymczasowego Zarządu Regionu

NSZZ „Solidarność” Wielkopolska Południowa w Kaliszu.

Jawne struktury „Solidarności” powstawały także w zakładach pracy, np. 2 IX 1988 r. w Poznańskim Oddziale Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej zawiązała się grupa inicjatywna NSZZ „Solidarność”. W tym samym miesiącu powstały komisje zakładowe w innych przedsiębiorstwach, m.in. w HCP. W Koninie od sierpnia 1988 r. kilka komitetów założycielskich NSZZ „Solidarność” próbowało zarejestrować w sądzie wojewódzkim organizacje związkowe, np. w Hucie Aluminium „Konin” i Kopalni Węgla Brunatnego „Konin”. Z kolei w Kaliszu 23 I 1989 r. ujawniła się TKZ NSZZ „Solidarność” przy FWR „Runotex”, a w Kościanie (woj. leszczyńskie) 6 II 1989 r. jawną działalność wznowiła TKZ NSZZ „Solidarność” w Przedsiębiorstwie Gospodarki Komunalnej i Mieszkaniowej. Odbudowa struktur „Solidarności” w latach 1988–1989 nie przebiegała w tak szybkim tempie jak tworzenie związku w 1980 r.

1. Wybory do KZ NSZZ „Solidarność” UAM w marcu 1989 r. 2. 3. 5. II Walny Zjazd Delegatów NSZZ „Solidarność” Regionu Wielkopolska w styczniu 1990 r. 4. Obchody 33. rocznicy Poznańskiego Czerwca '56, 28 VI 1989 r. 6. Przemarsz działaczy „Solidarności” pod pomnik Poznańskiego Czerwca '56, 28 VI 1989 r. 7. 8. „Białymarsz” zorganizowany przez NSZZ „Solidarność” Służby Zdrowia 7 IV 1989 r.

1

4

6

2

5

7

3

8

Solidarność Walcząca

Organizacja Solidarność Walcząca powstała w czerwcu 1982 r. we Wrocławiu. W Poznaniu jej oddział zawiązał się we wrześniu 1983 r. Na jego czele stał Maciej Frankiewicz ps. Stefan Bobrowski. W skład kierownictwa wchodził również Szymon Łukasiewicz i Szymon Jabłoński. Solidarność Walcząca w Poznaniu prowadziła prężną działalność wydawniczą, m.in. publikowała pismo „Solidarność Walcząca”, czasopismo społeczno-polityczne „Czas”, periodyk „Czas Kultury” i „Komentarz”. Udzielała także pomocy technicznej w wydawaniu czasopism innym organizacjom podziemnym. W latach 1988–1989 była organizatorem lub współorganizatorem licznych demonstracji ulicznych. W 1989 r. Solidarność Walcząca zbojkotowała wybory 4 czerwca, protestowała przeciwko desygnowaniu gen. Czesława Kiszczaka na premiera i wyborowi gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta PRL.

W tle Maciej Frankiewicz podczas wiecu w 1989 r.

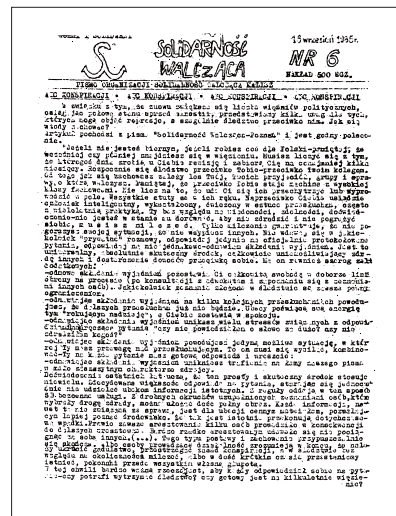
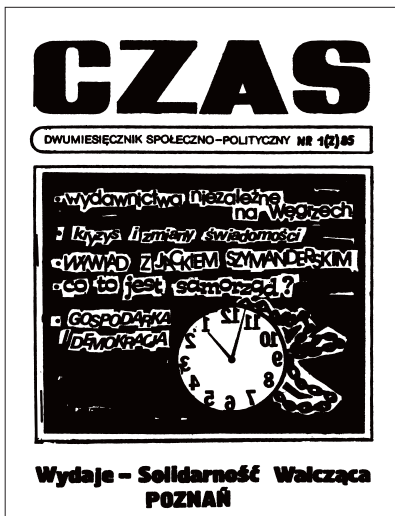
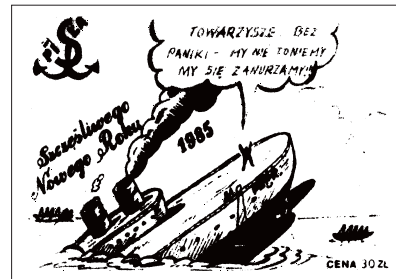
Oddziały (lub grupy) Solidarności Walczącej powstawały także w innych ośrodkach w Wielkopolsce:

☞ W Koninie w latach 1983–1984 przez kilka miesięcy SW wydawała pismo „Solidarność Walcząca”. Organizatorami tej działalności byli Ewa i Wojciech Zalescy. Grupa została rozbita przez SB w lutym 1984 r. SW w Koninie zaczęła ponownie działać w 1989 r.

☞ Oddział SW w Kaliszu utworzony został w porozumieniu z oddziałem w Poznaniu, działał w latach 1984–1985, wydawał pismo „Solidarność Walcząca”. Jego organizatorem był Mariusz Harendarz.

☞ Oddział SW w Pile organizował Jarosław Gruszkowski. W 1983 r. nawiązał kontakt z SW we Wrocławiu i rozpoczął tworzenie lokalnych struktur. SW w tym mieście działała do 1986 r., była m.in. wydawcą pisma „Informator”.

W latach 1989–1990 w porozumieniu z Solidarnością Walcząą powstawały Kluby „Wolni i Solidarni”. Działały one m.in. w Kaliszu, Koninie i Poznaniu.

1. 7. Kartki pocztowe zawierające satyrę na ówczesną sytuację polityczną, wydane przez Solidarność Walczącą Oddział w Pile.
2. 8. Podziemne czasopisma wydawane przez SW w Poznaniu i Kaliszu.
3. Demonstracja na ul. Głogowskiej w Poznaniu 1 V 1988 r.
4. Manifestacja przed kościołem pw. Najświętszego Zbawiciela w Poznaniu 31 VIII 1988 r.
5. 6. Winiety pism „Solidarność Walcząca” z Konina i „Informator” z Piły.

Niezależne partie polityczne

W drugiej połowie lat osiemdziesiątych powstawały struktury niezależnych partii politycznych. W Wielkopolsce były one lokalnymi oddziałami partii powstałych w innych regionach.

W 1985 r. zawiązał się Wielkopolski Oddział Liberalno-Demokratycznej Partii „Niepodległość” (utworzonej 11 XI 1984 r. w Warszawie). Jego pierwszym przewodniczącym był Przemysław Kowalski. W latach 1985–1987 WO LDP „N” wydawał pismo „Strzecha”. Wiosną 1986 r. aresztowano kilka osób zaangażowanych w jego działalność. Nowym przewodniczącym został Piotr Daszkiewicz, a kolejnym Sławomir Mikołajczak. Okresem dużej aktywności LDP „N” były lata 1988–1990. W tym okresie partia wydawała pisma „Głos Poznańskich Liberalów”, „Bez cenzury” oraz uruchomiła Wydawnictwo im. Lecha Zondka. LDP „N” zbojkotował wybory 4 VI 1989 r.

15 XI 1987 r. zawiązała się w Warszawie Polska Partia Socjalistyczna, której pełnomocnikiem na Poznań został Jarosław Maszewski. 17 XI powstała grupa inicjatywna w Poznaniu, a 27 I 1988 r. dokonano wyboru Okręgowego Komitetu Pracowniczego PPS, którego przewodniczącym został Marian Szymkowiak. W latach 1988–1989 partia wydawała „Poznański Informator PPS”, była orga-

nizatorem lub współorganizatorem akcji ulotkowych i pikiet ulicznych. W wyborach 4 VI 1989 r. poparła kandydatów KO „Solidarność”.

W latach 1988–1990 aktywną działalność prowadziła Konfederacja Polski Niepodległej (partia powstała 1 IX 1979 r.). W 1988 r. zawiązało się Kierownictwo Akcji Bieżącej Obszaru VI KPN. Organizatorami KPN w Poznaniu byli m.in. Wojciech Pęgiel, Maciej Urbański i Jarosław Rolewski (w latach 1984–1985 organizator Grupy Skonfederowanej „Odwet”). Od 1988 r. KPN w Poznaniu wydawała pismo „PIK”. W latach 1988–1989 działała Grupa Akademicka KPN (wydawała pismo „Inwigilator”) i Młodzieżowa Organizacja KPN (wydawała pismo „Warta”, „Głos Orląt” oraz organizowała happeningi). W wyborach 4 VI 1989 r. KPN wystawiła Wojciecha Pęgiela i Macieja Urbańskiego. Od IX 1989 r. szefem Okręgu Poznańskiego KAB był Maciej Urbański. Z kolei KPN Okręgu Konińskiego wydawała pismo „Konfederat”.

Od jesieni 1989 r. również w Wielkopolsce organizowano struktury Zjednoczenia Chrześcijańsko-Narodowego.

Od 12 I 1989 r. w mieszkaniu działaczki PPS Aleksandry Bessert funkcjonował Punkt Informacyjny utworzony przez PPS, KPN, LDP „N”, SW i Niezależny Ruch Ludowy „Solidarność”. W latach 1988–1989 struktury te organizowały lub współorganizowały demonstracje i manifestacje uliczne.

1

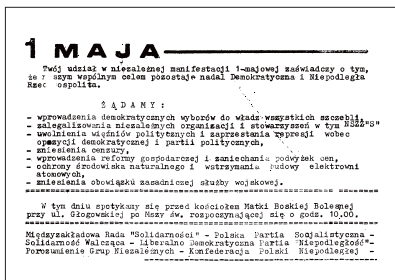
6

9

2

7

10

3

8

11

4

8

12

5

8

13

1. Delegacja KPN składa 28 VI 1989 r. wieniec pod pomnikiem Poznańskiego Czerwca 1956 r. 2. Spotkanie przedwyborcze KPN w Poznaniu, 24 V 1989 r. 3. 4. 5. 8. 11. 12. 13. Winiety podziemnych pism wydawanych w Poznaniu i Koninie przez KPN, PPS i LDP „Niepodległość”. 6. 9. Demonstracje w Poznaniu w 1989 r. 7. Ulotka wzywająca do udziału we mszy 1 V 1988 r. podpisana przez niezależne partie i organizacje działające w Poznaniu. 10. Kongres Polskiej Partii Socjalistycznej w Podkowie Leśnej w kwietniu 1989 r. Po lewej w tle ulotka wyborcza KPN w Poznaniu z 1989 r.

Studencka wiosna 1989

W roku akademickim 1988/1989 na poznańskich uczelniach aktywną działalność prowadziły jawne struktury NZS. Organizowano także liczne akcje protestacyjne: wiece, strajki, bojkot Studium Wojskowego, demonstracje i manifestacje uliczne. Niektóre z nich prowadzono wspólnie z Ruchem „Wolność i Pokój”. Nasilenie akcji protestacyjnych przypadło na pierwszą połowę 1989 r.

Celem tych akcji było wywalczenie rejestracji NZS oraz doprowadzenie do zmiany ustawy o szkolnictwie wyższym. Do dużej demonstracji studenckiej doszło w Poznaniu m.in. 21 III 1989 r. Została ona zablokowana przez oddziały ZOMO na ul. Fredry. Studenci poznańskich uczelni brali udział we wszystkich manifestacjach i demonstracjach (legalnych i nielegalnych), które organizowano wówczas w Poznaniu.

Podczas wiecu w Collegium Novum UAM 20 IV ogłoszone zostało pogotowie strajkowe, a 27–28 IV część działaczy NZS proklamowała strajk. W związku z kolejną odmową rejestracji NZS dwudziestoczterogodzinny strajk odbył się 28 V na Akademii Ekonomicznej, a w dniach 29–31 V w budynku Collegium Maius UAM. Protestem kierował Międzyuczelniany Komitet Strajkowy.

NZS został zarejestrowany dopiero 22 IX 1989 r.

Na zdjęciach demonstracje i protesty organizowane przez studentów poznańskich uczelni w 1989 r. Na drugiej stronie na dole winiety niezależnych pism wydawanych przez NZS w Poznaniu.

akapit
niezależne pismo studentów POZNAŃ

KOSYNIER **NYS**
NIEZALEŻNE PISMO WYDZIAŁU HISTORYCZNEGO UAM POZNAŃ
WYDANIE POST-STRAJKOWE • WYBORCZE
NR 12 1.06.1989

odgłos
PISMO KRAJOWEGO ZWIĄZKU STUDENTÓW UAM W POZNANI

Komitety obywatelskie i wybory czerwcowe

Obrady przedstawicieli władz PRL i opozycji solidarnościowej przy Okrągłym Stole zakończyły się 5 IV 1989 r. Do najważniejszych decyzji, które zostały wówczas podjęte można zaliczyć zmianę ordynacji wyborczej do sejmu (35% miejsc miała szansę obsadzić opozycja), utworzenie senatu i ogłoszenie wyborów 4 VI 1989 r.

Krajowa Komisja Wykonawcza NSZZ „Solidarność” podjęła uchwałę, w której zwróciła się do Komitetu Obywatelskiego przy Przewodniczącym NSZZ „Solidarność” o objęcie patronatu nad kampanią wyborczą jako Komitet Obywatelski „Solidarność”. W poszczególnych województwach ustalaniem list kandydatów i organizowaniem kampanii wyborczej zajmowały się lokalne komitety obywatelskie „Solidarność”.

W Wielkopolsce mandaty do sejmu i senatu zdobyli kandydaci KO „Solidarność”:

Województwo poznańskie

Sejm: Paweł Łączkowski, Ireneusz Pięta, Hanna Suchocka, Leonard Szymański, Michał Wojteczak oraz popierani przez opozycję: Tadeusz Dziuba (na liście SD), Czesław Janicki i Józef Wlekiński (na liście ZSL)

Senat: Ryszard Ganowicz, Janusz Ziółkowski

Województwo kaliskie

Sejm: Czesław Kurzajewski, Jerzy Koralewski, Bohdan Pilarski i Józef Sałata

Senat: Jerzy Pietrzak, Edward Wende

Województwo konińskie

Sejm: Andrzej Arendarski, Jerzy Żurawiecki

Senat: Kazimierz Brzeziński, Ireneusz

Niewiarowski

Województwo leszczyńskie

Sejm: Adela Dankowska, Marek Jurek

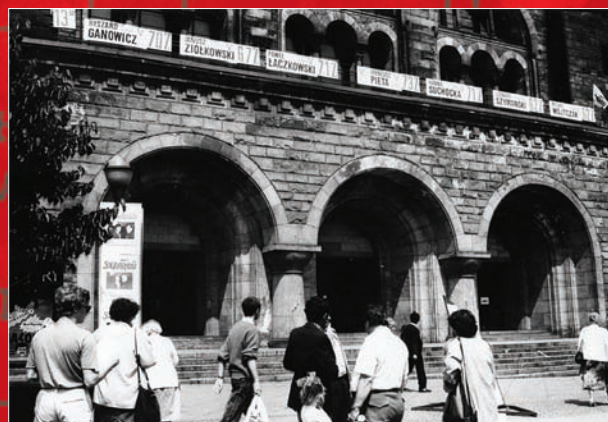
Senat: Stanisław Hoffmann, Antoni Żurawski

Województwo pільskie

Sejm: Kazimierz Błaszczyk, Lech Kozaczko

Senat: Piotr Baumgart, Zdzisław Nowicki.

W wyborach 4 i 18 VI (II tura) kandydaci KO „Solidarność” zdobyli 161 mandatów w sejmie i 99 w senacie.

Powyższe tablice informujące o wynikach kandydatów KO „Solidarność” w Poznaniu w wyborach czerwcowych.

NSZZ „Solidarność” i opozycja demokratyczna w Wielkopolsce 1980–1990

1

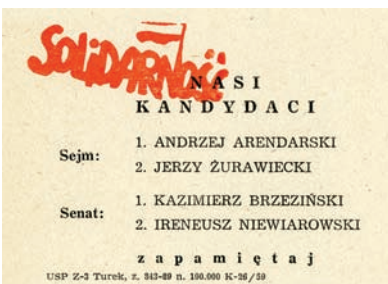
5

7

2

6

8

3

1. Współpracownicy KO „Solidarność” z zebranymi podpisami popierającymi kandydatów startujących z jego list w Poznaniu, 1989 r. 2. Wiec przed wyborami w 1989 r. w Turku. 3. Wiec wyborczy w Ostrzeszowie w 1989 r. 4. Wiec wyborczy w Pile w 1989 r. 5. 6. Ulotki komitetów obywatelskich „Solidarność” w Lesznie i Koninie. 7. Wiec wyborczy na rynku w Rawiczu w 1989 r. 8. Józef Wlekiński startujący z listy ZSL (szef podziemnego Wielkopolskiego Komitetu Oporu Rolników) – popierany przez opozycję w Poznaniu. 9. Punkt informacyjny KO „Solidarność” w Poznaniu. 10. Wybory 4 VI 1989 r. w Poznaniu.

9

4

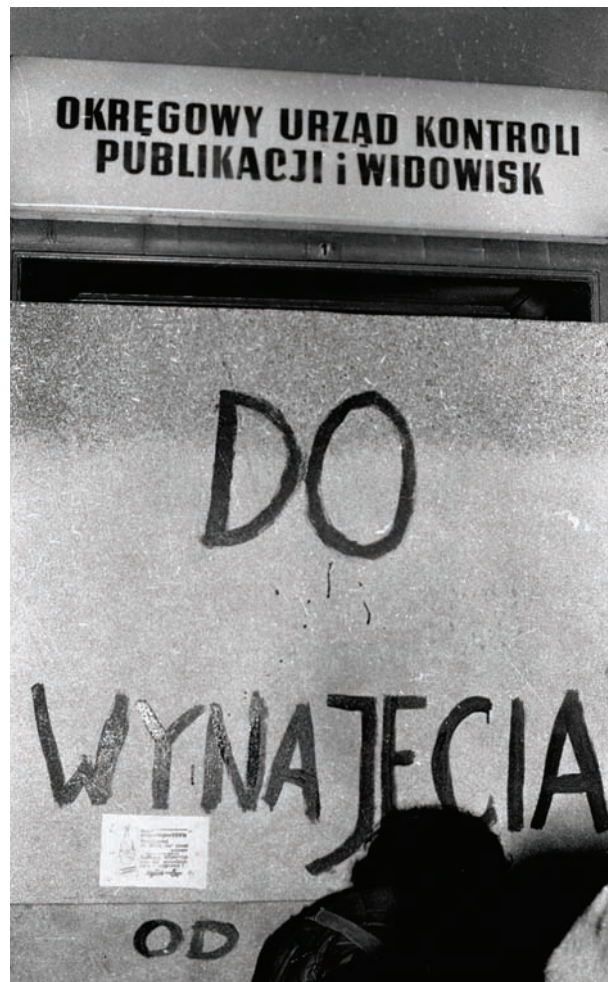

10

Koniec PRL-u

Wynik czerwcowych wyborów zmienił sytuację polityczną kraju, ujawniając skalę poparcia dla „Solidarności”. W nowo wybranym parlamencie posłowie i senatorowie „Solidarności” utworzyli Obywatelski Klub Parlamentarny. 19 VII 1989 r. przy udziale posłów i senatorów z OKP wybrano Wojciecha Jaruzelskiego prezydentem Polski. Wybór ten oraz wzrost cen żywności wywołały protesty społeczne. Według raportu Ministerstwa Spraw Wewnętrznych od 1 do 26 sierpnia 1989 r. w zakładach pracy miało miejsce 1188 sytuacji konfliktowych (w tym 367 strajków). W wyniku zawiązania koalicji OKP, Stronnictwa Demokratycznego i Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego misję utworzenia rządu powierzono Tadeuszowi Mazowieckiemu.

Poza parlamentem pozostała część opozycji, która nie akceptowała wolnego tempa i zakresu dokonywanych w Polsce zmian. Swoje opinie wyrażała podczas demonstracji ulicznych, które miały niekiedy burzliwy przebieg. Krytykowano szczególnie politykę „grubej kreski”, uwłaszczenie nomenklatury oraz niszczenie akt SB i PZPR.

Blokada wejścia do siedziby Okręgowego Urzędu Kontroli Publikacji i Widowisk (tzw. cenzury) przy ul. Mickiewicza w Poznaniu w styczniu 1990 r.

